

Nr 17

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973: 63 angående studiesocialt stöd jämte motioner.**Propositionen**

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1973: 1 (bilaga 10, punkterna H 2 och IV: 5) beräknat medel för nedannämnda ändamål, har Kungl. Maj:t i propositionen 1973: 63 under återopande av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 2 mars 1973. föreslagit riksdagen att

A. antaga följande vid propositionen fogade förslag till

- 1) studiestödslag,
- 2) lag om ändring i föräldrabalken,

B. godkänna de riktlinjer som förordats i propositionen i fråga om sjukförsäkring för studerande,

C. för budgetåret 1973/74 anvisa

1) under åttonde huvudtiteln till *Studiebidrag m. m.* ett förslagsanslag av 544 000 000 kr.,

2) under Statens utlåningsfonder till *Studiemedelsfonden* ett investeringsanslag av 455 000 000 kr.

Utskottet behandlar i detta betänkande ovan under A. och B. redovisade förslag. Under C. upptagen hemställan behandlar utskottet i betänkande 1973: 18.

I enlighet med riksdagens år 1972 fattade principbeslut (prop. 1972: 27, SfU 1972: 20, rskr 1972: 148) föreslås i propositionen att studerande, som fyller lägst 20 år under det kalenderår då läsåret börjar, vid studievägar som nu tillhör studiehjälpssystemet förs över till studiemedelssystemet fr. o. m. den 1 juli 1973. Överförandet gäller bl. a. studerande i gymnasieskolan, kommunal och statlig vuxenutbildning och folkhögskola. Genom överförandet avser man att åstadkomma en större likformighet i studiesocialt avseende för vuxna oavsett på vilket stadium studierna bedrivs. I överensstämmelse med principbeslutet föreslås även att studerande inom studiehjälpssystemet fr. o. m. den 1 juli 1973 skall erhålla sin studiekredit i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

Reglerna om hänsynstagande till makes inkomst vid beviljande av studiemedel föreslås i propositionen ändrade så, att fribeloppet för makes inkomst höjs från 140 % av basbeloppet per termin till 200 % per termin och att reduceringen på inkomst därutöver sker med 40 %.

En särskild sjukförsäkring föreslås bli införd för studerande som upp-

bär studiemedel. Försäkringen bör enligt i propositionen uppdragna riktlinjer utformas så att den studerande under sjukdomstiden behåller sina studiemedel. I efterhand bör de återbetalningspliktiga studiemedlen reduceras med ett belopp som motsvarar utgående återbetalningspliktig del av studiemedlen per dag för de sjukdagar som den studerande är ersättningsberättigad.

Inackorderingstillägget inom studiehjälpssystemet föreslås bli höjt från 125 kr. till 150 kr. i månaden. Detta beräknas medföra ett ökat medelsbehov av åtta milj. kr.

För studerande inom studiehjälpssystemet kan inkomstprövat tillägg med högst 75 kr. i månaden utgå t. o. m. en taxerad inkomst om 21 000 kr. i de fall där den studerande inte har syskon under 17 år. Enligt i propositionen intaget förslag bör beloppet för taxerad inkomst fr. o. m. den 1 januari 1974 ändras till 23 000 kr. Även gränserna för behovsprövat tillägg och återbetalningspliktiga studiemedel inom studiehjälpssystemet bör enligt propositionen förskjutas i motsvarande mån.

Författningsförslagen är av följande lydelse.

1) Förslag till

Studiestödslag

Härigenom förordnas som följer.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Staten lämnar studiestöd enligt denna lag i form av förlängt barnbidrag, studiehjälp och studiemedel.

2 § Studiehjälp består av studiebidrag jämte tillägg, återbetalningspliktiga studiemedel och resekostnadsersättning.

Tillägg till studiebidraget utgår i form av inackorderingstillägg, rese-tillägg, inkomstprövat tillägg och behovsprövat tillägg.

3 § Studiemedel består av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel samt resekostnadsersättning.

4 § Studiestödet handhas av centrala studiehjälpnsämnden, skolstyrelserna, landstingskommunernas utbildningsnämnder, andra myndigheter och organ enligt bestämmelser som meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnsämnden.

Ärende om återbetalning av återbetalningspliktiga studiemedel handlägges dock alltid av centrala studiehjälpnsämnden, om ej Konungen förordnar annat.

5 § I denna lag förstås med

basbelopp: basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring,
termin: första eller andra hälften av ett kalenderår, i den mån ej annat följer av bestämmelse som Konungen meddelar.

2 kap. Förlängt barnbidrag

1 § Studerande vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag med 110 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt 16 år.

Detsamma gäller studerande som deltagar i motsvarande undervisning vid skola som avses i 33 eller 34 § skollagen (1962: 319).

2 § Förlängt barnbidrag enligt 1 § utgår endast till studerande som är bosatt i riket. Bidraget utgår under läsåret. Lsåret skall anses omfatta nio månader, varav höstterminen fyra månader och vårterminen fem månader.

3 § Förlängt barnbidrag kan utgå till studerande vid sådan skola utomlands som åtnjuter svenskt statsbidrag under förutsättning att den

studerande deltagar i undervisning som i huvudsak motsvarar den som ges vid grundskolan här i riket. Bestämmelserna i 2 § äger härvid motsvarande tillämpning.

Närmare bestämmelser om sådant förlängt barnbidrag som avses i första stycket meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälsnämnden.

3 kap. Studiehjälp

Allmänna bestämmelser

1 § Studiehjälp utgår till studerande vid de läroanstalter och utbildningslinjer som Konungen bestämmer.

Studiehjälp för visst läsår eller del därav utgår dock endast till studerande som fyller högst 19 år under det kalenderår då läsåret börjar.

2 § Studiehjälp utgår till svensk studerande samt till sådan annan studerande som är bosatt i riket.

Studerande som ej är svensk medborgare har dock rätt till studiehjälp endast om han bosatt sig i riket huvudsakligen i annat syfte än att här vinna utbildning.

3 § Studiehjälp utgår från och med kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt 16 år, om ej annat följer av andra eller tredje stycket.

Inkomstprövat tillägg utgår från och med kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt 17 år.

Inackorderingstillägg, resetillägg och behovsprövat tillägg utgår även till studerande som ej uppnått sådan ålder som anges i första stycket.

4 § Studiebidrag jämte tillägg utgår endast vid heltidsundervisning som omfattar minst åtta veckor, om ej Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, centrala studiehjälsnämnden förordnar annat.

5 § Studiehjälp utgår för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier. Närmare bestämmelser om läsårs längd och om dess fördelning på terminer meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälsnämnden.

Studiebidrag jämte tillägg

6 § Studiebidrag utgår med 110 kronor i månaden.

7 § Inackorderingstillägg utgår med 150 kronor i månaden till studerande som behöver inackordering.

8 § Har studerande en färdväg till skolan som uppgår till minst sex kilometer, utgår resetillägg, om ej annat följer av bestämmelser som Konungen meddelar. Resetillägget utgår enligt de grunder och med de belopp, som Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, centrala studiehjälpnsnämnden bestämmer.

Resetillägg utgår ej till studerande som åtnjuter inackorderingstillägg.

9 § Vid prövning av fråga om inackorderingstillägg eller resetillägg på grund av ändrade förhållanden får hänsyn ej tagas till sådan ändring som skett mindre än en månad före slutet av läsåret eller sådan del av läsåret för vilken studiebidrag beviljats.

10 § Inkomstprövat tillägg utgår med högst 75 kronor i månaden.

Närmare bestämmelser om inkomstprövat tillägg meddelas av Konungen.

11 § Behovsprövat tillägg utgår med högst 90 kronor i månaden.

Närmare bestämmelser om behovsprövat tillägg meddelas av Konungen.

Återbetalningspliktiga studiemedel

12 § Återbetalningspliktiga studiemedel kan beviljas studerande som är i behov av studiehjälp utöver dem som han fått med stöd av övriga bestämmelser om studiehjälp.

Vid bedömande av behovet av återbetalningspliktiga studiemedel skall beaktas den studerandes och, om han är gift, makens ekonomiska förhållanden. Om den studerande ej är gift, skall hänsyn tagas även till föräldrarnas ekonomiska förhållanden.

13 § För återbetalningspliktiga studiemedel gäller i övrigt de bestämmelser som meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnsnämnden.

Resekostnadsersättning

14 § Till studerande vid skolenhet med statlig vuxenutbildning utgår resekostnadsersättning för resa till och från studieorten efter grunder som fastställs av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnsnämnden.

Studiehjälp för studier utom riket

15 § Studiehjälp enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket, om studierna icke med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt.

Även i andra fall får studiehjälp enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

Första och andra styckena gäller dock endast sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 §.

Särskilda bestämmelser

16 § Vid beräkning av studiehjälp för sådan del av läsår som överskjuter eller ej uppgår till hel månad, skall för vecka beräknas en fjärdedel av månadsbeloppet, avrundat till helt krontal vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt. Studiehjälp beräknas icke för dagar, som ej utgör hel vecka.

17 § Bestämmelse i detta kapitel om studerande som är gift skall tillämpas endast om äktenskapet ingåtts senast under kalenderhalvåret närmast före det för vilket studiehjälp skall utgå.

18 § Bestämmelse i detta kapitel som gäller studerande som är gift äger motsvarande tillämpning på studerande som utan att vara gift lever tillsammans med annan person, med vilken han tidigare varit gift eller med vilken han gemensamt har eller har haft barn.

19 § Vad i detta kapitel föreskrivs om föräldrar avser dels fader och moder som har vårdnaden eller, i fråga om studerande som fyllt 20 år, senast haft vårdnaden om den studerande, dels fader eller moder som stadigvarande sammanbor med sådan vårdnadshavare. I fråga om fosterbarn gäller vad som sägs om föräldrar i stället fosterföräldrarna.

20 § Har make under sin vårdnad barn i tidigare gifte eller utom äktenskap, skall vid prövning av fråga om barnets rätt till studiehjälp andra makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för inkomst och förmögenhet hos den av barnets föräldrar som är skild från vårdnaden.

21 § Uppbär heltidsstuderande lärlingslön eller annan sådan ersättning, kan den studiehjälp som enligt bestämmelserna ovan i detta kapitel tillkommer honom på grund därav minskas enligt grunder som Konungen fastställer.

Motsvarande gäller i fråga om studerande vars uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller kommun.

22 § Utöver vad som följer av bestämmelserna ovan i detta kapitel kan inackorderingstillägg utgå till sådan utlandssvensk studerande vid grundskolan som tillhör någon av årskurserna 6—9 och som behöver inackordering.

Detsamma gäller utlandssvensk studerande som deltagar i motsva-

rande undervisning vid skola som avses i 33 eller 34 § skollagen (1962: 319).

Närmare bestämmelser om inackorderingstillägg enligt första eller andra stycket meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnsnämnden.

4 kap. Studiemedel

Allmänna bestämmelser

1 § Studiemedel utgår till studerande vid de läroanstalter och utbildningslinjer som Konungen bestämmer.

2 § Studiemedel utgår även till studerande vid de läroanstalter och utbildningslinjer som omfattas av förordnande enligt 3 kap. 1 §. Studiemedel vid sådan läroanstalt eller utbildningslinje utgår dock för visst läsår eller del därav endast till studerande som fyller lägst 20 år under det kalenderår då läsåret börjar.

3 § Studiemedel utgår till svensk studerande samt till sådan annan studerande som är bosatt i riket.

Studerande som ej är svensk medborgare har dock rätt till studiemedel endast om han bosatt sig i riket huvudsakligen i annat syfte än att här vinna utbildning.

4 § Studerande som avses i 1 § har rätt till studiemedel såväl vid heltidsstudier som deltidssstudier. Till deltidsstuderande utgår dock studiemedel endast om han bedriver studierna på minst halvtid och på grund av förvärvsarbete, vård av egna barn eller andra särskilda skäl ej kan bedriva studierna på heltid.

Studiemedel till studerande som avses i 1 § utgår i form av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel.

5 § Studerande som avses i 2 § har rätt till studiemedel vid såväl heltidsstudier som deltidssstudier.

Studiemedel till studerande som avses i 2 § utgår i form av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. Studiebidrag utgår dock endast vid heltidsundervisning som omfattar minst åtta veckor, om ej annat följer av bestämmelse som meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnsnämnden.

Till studerande som avses i 2 § och som bedriver studier vid skolenhet med statlig vuxenutbildning utgår dessutom resekostnadsersättning.

6 § Till studerande, som avses i 1 § och som ej tidigare varit inskriven vid läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 §, utgår studiemedel utan föregående prövning av hans lämplighet för studierna.

Till annan studerande som avses i 1 § utgår studiemedel endast om

det med hänsyn till de resultat som han uppnått måste anses sannolikt, att han kommer att slutföra studierna inom normal tid. Vid denna bedömning skall skälig hänsyn tagas till förhållanden av personlig natur som kan antagas ha inverkat på studieresultaten.

7 § Till studerande, som avses i 2 § och som ej tidigare varit inskriven vid läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 § eller 3 kap. 1 §, utgår studiemedel utan föregående prövning av hans lämplighet för studierna.

Inom ramen för sådan utbildningslinje vid gymnasieskolan som omfattas av förordnande enligt 3 kap. 1 § utgår studiemedel alltid utan prövning som avses i första stycket.

Till annan studerande som avses i 2 § utgår studiemedel endast om han bedrivit sina tidigare studier i normal takt. Vid denna bedömning skall skälig hänsyn tagas till förhållanden av personlig natur som kan antagas ha inverkat på studieresultaten.

8 § Studiemedel för studier vid läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 § får ej utan särskilda skäl utgå för mer än sammanlagt 16 terminer.

9 § Studiemedel får ej utan särskilda skäl utgå för termin som infaller efter det den studerande fyllt 45 år.

10 § Studiemedel utgår för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier. Närmare bestämmelser om läsårs längd och dess fördelning på terminer meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnämnden.

11 § Studiemedel beviljas efter ansökan.

Ansökan om studiemedel inges inom den tid och i den ordning som centrala studiehjälpnämnden bestämmer. Om särskilda skäl föreligger, får ansökan prövas även om den inkommit för sent.

Studiemedel beviljas för högst två terminer i sänder.

Studiemedel till studerande som har rätt till både studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel

12 § I 13—25 §§ ges bestämmelser om studiemedel till studerande som avses i 1 §. Bestämmelserna gäller även sådan studerande som avses i 2 § och som enligt 5 § eller bestämmelse som avses i 5 § andra stycket har rätt till studiebidrag.

13 § Studiemedel utgår till studerande som har rätt till studiemedel under ett helt niomånaders läsår, om han är heltidsstuderande, med 140 procent av basbeloppet och, om han är deltidstuderande, med 70 procent av basbeloppet.

Har studerande rätt till studiemedel under ett helt läsår som överskjuter eller ej uppgår till nio månader, utgår studiemedel med så stor del av det enligt första stycket angivna beloppet som svarar mot förhållandet mellan läsårets längd och nio månader.

Vid ökning eller minskning enligt andra stycket beaktas endast sådan tidsperiod som omfattar minst 15 dagar. Sådan period skall anses motsvara en halv månad.

Andra och tredje styckena äger motsvarande tillämpning, om heltids- eller deltidsstuderande har rätt till studiemedel under endast en del av läsåret.

14 § Har heltids- eller deltidsstuderande vårdnaden om barn som ej fyllt 16 år eller är han skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till barn som ej fyllt 16 år, förhöjes det belopp som den studerande har rätt till enligt 13 § med barn-tillägg. Tillägget utgår för varje barn med 25 procent av basbeloppet för ett läsår om nio månader. Vid bestämmande av barntillägget äger 13 § andra, tredje och fjärde styckena motsvarande tillämpning.

Även om båda föräldrarna enligt första stycket har rätt till barn-tillägg, utgår endast ett barntillägg. Detta utges till fadern eller, om föräldrarna är ense därom, till modern. Är en av föräldrarna skyldig att utge underhållsbidrag som avses i första stycket, utges dock tillägget alltid till denne. Om synnerliga skäl föreligger, får barntillägg utgå till envar av föräldrarna.

15 § Det studiemedelsbelopp som enligt 13 och 14 §§ utgår för läsår fördelas på terminer efter det antal hela perioder om en halv månad som terminerna skall anses omfatta enligt bestämmelse som avses i 10 § eller, i fråga om studerande som bedriver studier endast under del av läsåret, efter det antal sådana hela perioder som den studerande bedriver studier under terminerna.

16 § För heltidsstuderande minskas det belopp som utgår för en termin enligt 13—15 §§ med två tredjedelar av den del av den studerandes inkomst under terminen som överstiger nedan för skilda perioder angivna delar av basbeloppet, nämligen

*Antal hela perioder om en halv
månad för vilka studiemedel skall
utgå under terminen*

Del av basbeloppet

högst 4	60 procent
5	55 procent
6	50 procent
7	45 procent
lägst 8	40 procent

17 § Utöver vad som följer av 16 § minskas beloppet enligt 13—15 §§ för heltidsstuderande som har rätt till studiemedel under en termin för nio hela perioder om en halv månad med en femtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas beloppet enligt 13—15 §§ dessutom med dels 40 procent av den del av makens inkomst under terminen som överstiger två gånger basbeloppet, dels en femtedel av den del av makens förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger andra stycket motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av Konungen eller, efter Konungens be- myndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

18 § För heltidsstuderande som har rätt till studiemedel under en termin för ett större eller mindre antal hela perioder om en halv månad än nio minskas det belopp som utgår för terminen enligt 13—15 §§, utöver vad som följer av 16 §, med så stor del av minskningen enligt 17 § som svarar mot förhållandet mellan antalet hela perioder om en halv månad och talet nio.

19 § För deltidstuderande som har rätt till studiemedel under en termin för nio hela perioder om en halv månad minskas det belopp som utgår för terminen enligt 13—15 §§ med dels två tredjedelar av den del av den studerandes inkomst under terminen som överstiger 125 procent av basbeloppet, dels en femtedel av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Om sådan studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas beloppet enligt 13—15 §§ dessutom med dels 40 procent av den del av makens inkomst under terminen som överstiger 290 procent av basbeloppet, dels en femtedel av den del av makens förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger andra stycket motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av Konungen eller, efter Konungens be- myndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

20 § För deltidstuderande som har rätt till studiemedel under en termin för ett större eller mindre antal hela perioder om en halv månad än nio minskas det belopp som utgår för terminen enligt 13—15 §§ med så stor del av minskningen enligt 19 § som svarar mot förhållandet mellan antalet hela perioder om en halv månad och talet nio.

21 § Som den studerandes inkomst för terminen enligt 16, 19 och 20 §§ räknas den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under terminen eller, om studiemedel vid ett och samma tillfälle skall

beviljas för mer än en termin, den inkomst som han kan antagas komma att åtnjuta under terminerna, delad med antalet terminer. Värdet av naturaförmåner fastställs av Konungen. Studiestöd enligt denna lag, doktorandstipendium, statskommunalt bostadstillägg och allmänt barnbidrag räknas icke som inkomst.

Bestämmelserna i första stycket äger motsvarande tillämpning vid beräkning av makes inkomst i fall som anges i 17—20 §§.

22 § Konungen kan förordna att den studerandes inkomst skall beaktas i annan utsträckning än som följer av 16, 19 och 20 §§.

23 § Vid beräkning enligt 13—20 §§ av studiemedel tillämpas det basbelopp som gäller för andra månaden före ingången av den termin för vilken studiemedlen är avsedda eller, om medlen vid ett och samma tillfälle skall beviljas för flera terminer, det basbelopp som gäller för andra månaden före ingången av den första av dessa.

24 § I studiemedel till vilka den studerande har rätt enligt 10 och 12—23 §§ ingår studiebidrag med följande belopp, nämligen

1. för heltidsstuderande, om han är berättigad till studiemedel för en hel period om en halv månad med minst en adertondel av 140 procent av basbeloppet, 97 kronor 50 öre eller, om han är berättigad till studiemedel med lägre belopp, så stor del av 97 kronor 50 öre som svarar mot förhållandet mellan det belopp vartill han är berättigad och en adertondel av 140 procent av basbeloppet,

2. för deltidstuderande, om han är berättigad till studiemedel för en hel period om en halv månad med minst en adertondel av 70 procent av basbeloppet, 49 kronor eller, om han är berättigad till studiemedel med lägre belopp, så stor del av 49 kronor som svarar mot förhållandet mellan det belopp vartill han är berättigad och en adertondel av 70 procent av basbeloppet.

Utgående studiemedel utgör i första hand studiebidrag.

25 § Studerande, som till följd av bestämmelserna i 16—21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 § ej är berättigad till studiemedel, kan dock få sådana om synnerliga skäl föreligger.

Om synnerliga skäl föreligger, får studiemedel utgå med högre belopp än som följer av 10 och 12—21 §§ eller bestämmelse som avses i 22 §.

Studiemedel till studerande som ej har rätt till studiebidrag

26 § Till studerande som avses i 2 § och som ej har rätt till studiebidrag enligt 5 § eller bestämmelse som avses i 5 § andra stycket utgår återbetalningspliktiga studiemedel efter grunder som fastställs av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

Resekostnadsersättning

27 § Till studerande vid skolenhet med statlig vuxenutbildning utgår resekostnadsersättning för resa till och från studieorten efter grunder som fastställs av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

Studiemedel för studier utom riket

28 § Studiemedel enligt detta kapitel får beviljas svensk medborgare för studier utom riket, om studierna icke med lika stor fördel kan bedrivas vid svensk läroanstalt.

Även i andra fall får studiemedel enligt detta kapitel beviljas för studier utom riket enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

Första och andra styckena gäller dock endast sådana studier som motsvarar eller är jämförbara med studier vid svensk läroanstalt eller utbildningslinje som omfattas av förordnande enligt 1 § eller 3 kap. 1 §.

Särskilda bestämmelser

29 § Bestämmelse i detta kapitel om studerande som är gift skall tillämpas endast om äktenskapet ingåtts senast under kalenderhalvåret närmast före det för vilket studiemedel skall utgå.

30 § Bestämmelse i detta kapitel som gäller studerande som är gift, med undantag av 17 § tredje stycket och 19 § tredje stycket, äger motsvarande tillämpning på den som utan att vara gift lever tillsammans med annan person, med vilken han tidigare varit gift eller med vilken han gemensamt har eller har haft barn.

31 § Studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel avrundas till helt kronotal vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

32 § För den som under en termin ej är berättigad till mer än fem procent av basbeloppet i studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel bortfaller rätten till sådant studiestöd.

33 § Rätt till studiemedel är förverkad, om medlen icke lyfts före utgången av den termin för vilken de beviljats eller om den studerande avlider innan han lyft medlen.

Om särskilda skäl föreligger, får studiemedel lyftas efter utgången av den termin för vilken de beviljats.

5 kap. Återbetalning av studiemedel*Allmänna bestämmelser*

1 § Den som uppburit återbetalningspliktiga studiemedel skall återbeta dessa genom årliga avgifter.

2 § Avgift beräknas på grundval av avgiftsunderlag, avgiftsgräns och avgiftskvot.

3 § Avgiftsunderlaget utgör summan av

dels den återbetalningsskyldiges inkomst eller, om denna ej uppgår till ett basbelopp, detta belopp,

dels den del av hans förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Är den återbetalningsskyldige gift, förhöjes den i första stycket nämnda summan med hälften av

dels makens inkomst,

dels den del av makens förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Har den återbetalningsskyldige vid årets ingång vårdnaden om barn, som är under tio år, minskas den summa som följer av första och andra styckena med ett basbelopp.

Avgiftsunderlag avrundas nedåt till närmaste hela hundratal kronor.

4 § Med inkomst förstås i 3 § den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten och med basbelopp det basbelopp som gäller vid ingången av det år för vilket avgift skall bestämmas.

5 § Avgiftsgränsen är två och en halv gånger det i 4 § angivna basbeloppet.

6 § Avgiftskvoten fastställs så snart två år förflutit från utgången av det år, under vilket den återbetalningsskyldige senast uppburit studiemedel. Kvoten utgör summan i basbelopp av återbetalningspliktiga studiemedel, delad med antalet år från och med det, när kvoten fastställs, till och med det, när den återbetalningsskyldige fyller 50 år, eller, om antalet år ej uppgår till 15, nämnda summa delad med 15. Summan i basbelopp av återbetalningspliktiga studiemedel får dock icke delas med högre tal än som motsvarar antalet år från och med det när avgiftskvoten fastställs, till och med det när den återbetalningsskyldige fyller 65 år.

7 § Har den återbetalningsskyldige efter det avgiftskvot fastställts för honom ånyo uppburit återbetalningspliktiga studiemedel, förhöjes från och med det följande året avgiftskvoten med summan i basbelopp av nämnda medel, delad med det antal år som då återstår till utgången av det år, för vilket han sista gången skall erlägga avgift för förut uppburna studiemedel. Vid tillämpning av vad nu sagts skall förutsättas att han varje år kommer att erlägga den avgift som följer av 12 § första stycket.

8 § Avgiftskvoten är alltid minst en tiondel. Avgiftskvot anges med tre decimaler.

9 § Vid beräkning av summa som avses i 6 eller 7 § tillämpas basbeloppet vid ingången av den termin för vilken studiemedlen utgivits.

Avgifter

10 § Under varje år från och med det när avgiftskvoten fastställts till och med det när avgiftsskyldigheten upphör enligt 23 eller 24 § (avgiftsår) skall den återbetalningsskyldige erlägga preliminär avgift, om ej annat följer av beslut enligt 17 §. Den preliminära avgiften erlägges i avräkning på slutlig avgift för avgiftsåret.

11 § Den återbetalningsskyldige är ej skyldig att erlägga slutlig avgift för år, under vilket hans avgiftsunderlag ej överstiger avgiftsgränsen.

Om ej särskilda skäl föranleder till annat, skall den återbetalningsskyldiges avgiftsunderlag anses överstiga avgiftsgränsen för år under vilket han icke varit bosatt i riket.

12 § Den slutliga avgiften för visst avgiftsår utgör produkten av det vid årets ingång gällande basbeloppet och den för den återbetalningsskyldige fastställda avgiftskvoten.

Den som hela avgiftsåret varit bosatt i riket är dock icke skyldig att erlägga slutlig avgift med mer än en tiondel av avgiftsunderlaget och ej heller med mer än en fjärdedel av den del av avgiftsunderlaget som överstiger avgiftsgränsen.

Om synnerliga skäl föreligger, kan slutlig avgift för visst avgiftsår på ansökan av den återbetalningsskyldige nedsättas till lägre belopp än som följer av första eller andra stycket.

13 § Återbetalningsskyldig får frivilligt betala högre belopp än som följer av 12 §.

Frivillig betalning tillgodoräknas den återbetalningsskyldige på samma sätt som slutlig avgift för avgiftsåret. Därvid skall dock betalning, som äger rum före det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 50 år, förhöjas med dels tre tiondels procent för varje helt år upp till ett antal av fem, som vid inbetalningstillfället återstår till utgången av det år, under vilket han fyller 50 år, dels en tiondels procent för varje ytterligare återstående helt år.

14 § Erlägger återbetalningsskyldig som är bosatt utom riket ej avgift inom föreskriven tid och föreligger ej särskilda skäl som föranleder till annat, är han skyldig att genast fullgöra hela sin återbetalningsskyldighet genom att utge det belopp som han haft att erlägga, om han genom frivillig betalning skolat bringa återbetalningsskyldigheten till omedelbart upphörande.

15 § Preliminär avgift utgöres av belopp som avses i 12 § första stycket, om ej annat följer av 16 § eller av beslut enligt 17 §.

16 § Preliminär avgift för ett avgiftsår får icke bestämmas till högre belopp än att summan av avgiften och följande tre poster uppgår till högst det belopp som avses i 23 § första stycket eller 24 § första stycket:

1. den preliminära avgiften för det närmast föregående avgiftsåret,
2. de slutliga avgifterna för tidigare avgiftsår,
3. belopp som den återbetalningsskyldige betalt frivilligt enligt 13 § jämte förhöjning som avses där, i den mån beloppet och förhöjningen ej enligt 13 § skall tillgodoräknas såsom sådan slutlig avgift som avses med post 2.

Har beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift förfallit helt eller delvis enligt 30 § på grund av att avgiften eller del därav ej erlagts, minskas de slutliga avgifterna enligt post 2 i första stycket med den avgift eller del av avgift som ej erlagts.

17 § Återbetalningsskyldig befrias helt eller delvis från preliminär avgift för ett år, om bättre överensstämmelse mellan den preliminära avgiften och motsvarande slutliga avgift därigenom kan antagas uppkomma.

Befrielse medges efter ansökan av den återbetalningsskyldige. Ansökan om befrielse från preliminär avgift skall ha kommit in till centrala studiehjälpnämnden före utgången av avgiftsåret. Om synnerliga skäl föreligger, får ansökan som kommit in senare upptagas till prövning.

18 § Fråga om slutlig avgift för ett avgiftsår prövas särskilt, om den återbetalningsskyldige befriats helt eller delvis från preliminär avgift för samma år enligt 17 § eller om han begär sådan prövning. Ansökan om prövning skall ha kommit in till centrala studiehjälpnämnden före utgången av januari månad andra året efter avgiftsåret.

19 § Vid prövning enligt 18 § avrundas slutlig avgift till samma belopp som motsvarande preliminära avgift, om den slutliga avgiften överstiger eller understiger den preliminära avgiften med mindre än 100 kronor.

20 § Vid prövning enligt 18 § får slutlig avgift för ett avgiftsår icke bestämmas till högre belopp än att summan av avgiften och följande tre poster uppgår till högst det belopp som avses i 23 § första stycket eller 24 § första stycket:

1. de slutliga avgifterna för tidigare avgiftsår,
2. den preliminära avgiften för året näst efter avgiftsåret,
3. belopp som den återbetalningsskyldige betalt frivilligt enligt 13 § jämte förhöjning som avses där, i den mån beloppet och förhöjningen ej enligt 13 § skall tillgodoräknas såsom sådan slutlig avgift som avses med post 1.

Har beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift

förfallit helt eller delvis enligt 30 § på grund av att avgiften eller del därav ej erlagts, minskas de slutliga avgifterna enligt post 1 i första stycket med den avgift eller del av avgift som ej erlagts.

21 § Fastställs vid prövning enligt 18 § den slutliga avgiften till högre belopp än motsvarande preliminära avgift, skall den återbetalningsskyldige erlägga det överskjutande beloppet såsom kvarstående avgift.

För kvarstående avgift utgår en tilläggsavgift. Tilläggsavgiften beräknas efter nio öre för varje hel krona, dock minst tio kronor. Tilläggsavgiften avrundas till närmast högre hela krontal. I fråga om tilläggsavgift äger 25 § andra stycket, 26 § andra stycket, 27 §, 29 § första stycket och 30 § motsvarande tillämpning.

22 § I annat fall än som avses i 18 § utgör den preliminära avgiften utan särskild prövning också slutlig avgift. Detta gäller utan hinder av 11 § första stycket och 12 § andra stycket. Bestämmelserna i 13 § andra stycket äger ej tillämpning.

Upphörande av återbetalningsskyldighet

23 § Återbetalningsskyldigheten upphör, när de avgifter som den återbetalningsskyldige erlagt tillhopa uppgår till lika många basbelopp som sammanlagt utgöres av de i 6 och 7 §§ angivna summorna. Omvandlingen av avgift i basbelopp skall för varje år ske med tillämpning av basbeloppet vid ingången av det år avgiften gällt.

Den återbetalningsskyldige är icke i något fall skyldig att erlägga avgift för år efter det under vilket han fyllt 65 år.

Avlider återbetalningsskyldig, bortfaller återbetalningsskyldigheten. Dödsboet efter den avlidne skall dock erlägga ej erlagd avgift, som påförts den avlidne för år före det, under vilket dödsfallet inträffat.

24 § Utöver vad som följer av 23 § upphör återbetalningsskyldigheten, när den återbetalningsskyldige i avgifter erlagt ett belopp som motsvarar vad han skulle erlagt, om de återbetalningspliktiga studiemedlen utgjort ett räntebärande lån, vilket skolat återbetalas med lika stora annuiteter fördelade på den tid under vilken avgifter erlagts. Räntan skall därvid antagas ha uppgått till 60 hundradelar av den vid varje tidpunkt gällande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder.

Finnes vid tillämpningen av första stycket den återbetalningsskyldige ha erlagt mer i avgifter än han skulle ha gjort om de återbetalningspliktiga studiemedlen utgjort ett lån, skall det överskjutande beloppet utan ansökan återbäras till honom.

Debitering

25 § Varje avgiftsår debiteras återbetalningsskyldig preliminär avgift

med belopp som följer av 15 och 16 §§. Debiteringen förfaller i den mån den återbetalningsskyldige befrias från preliminär avgift enligt 17 §.

Beslut om slutlig avgift för ett avgiftsår enligt 18 § skall fattas snarast möjligt efter det taxering för avgiftsåret verkställts i första instans. Nedsättes den återbetalningsskyldiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst för avgiftsåret, skall beslutet om slutlig avgift omprövas, om den återbetalningsskyldige begär det. Ansökan om prövning skall ha kommit in till centrala studiehjälpnsnämnden inom två månader efter det den återbetalningsskyldige fått del av beslutet om nedsättning. Är den återbetalningsskyldige gift gäller motsvarande, om makens till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst nedsättes.

Uppbörd

26 § Preliminär avgift skall erläggas under avgiftsåret,

om den överstiger 200 kronor med en tredjedel senast den 6 juni, en tredjedel senast den 6 september och en tredjedel senast den 6 december,

om den överstiger 100 men icke 200 kronor med hälften senast den 6 juni och hälften senast den 6 september,

om den uppgår till högst 100 kronor i sin helhet senast den 6 juni.

Kvarstående avgift skall erläggas under andra året efter avgiftsåret, med hälften senast den 6 februari och hälften senast den 6 april.

Skall preliminär eller kvarstående avgift enligt första eller andra stycket fördelas på två eller tre betalningstillfällen, avrundas det belopp som skall erläggas vid annat tillfälle än det sista uppåt till helt krontal. Öresbelopp varmed avrundning skett skall avräknas vid det sista betalningstillfället.

27 § För återbetalningsskyldig talan mot taxering till statlig inkomstskatt och framstår det som obilligt att han erlägger kvarstående avgift som bestämts på grundval av den icke lagakraftvunna taxeringen, får han efter ansökan beviljas anstånd helt eller delvis med erläggandet av avgiften. Ansökan skall ges in till centrala studiehjälpnsnämnden. Anståndet får avse högst det belopp som betingas av den återbetalningsskyldiges yrkande i fråga om taxeringen.

Anståndet skall gälla till dess två månader förflutit från dagen för beslut i anledning av den återbetalningsskyldiges talan mot taxeringen.

Är den återbetalningsskyldige gift, äger första och andra styckena motsvarande tillämpning, om maken för talan mot taxering.

28 § Om preliminär avgift, kvarstående avgift eller del av sådan avgift ej erlägges inom föreskriven tid, skall påminnelse därom sändas till den återbetalningsskyldige. För påminnelse utgår påminnelseavgift med belopp som Konungen bestämmer.

29 § Preliminär avgift, kvarstående avgift och frivillig betalning skall erläggas till myndighet eller penninginrättning enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar.

30 § Beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift förfaller, i den mån avgiften ej erlagts före utgången av september månad andra året efter avgiftsåret.

Första stycket gäller icke preliminär avgift eller kvarstående avgift för avgiftsår efter det år under vilket den återbetalningsskyldige fyller 63 år eller för de två sista avgiftsåren före det år under vilket han avlidit.

Centrala studiehjälpnsnämnden får för särskilt fall förordna att beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift skall gälla även efter den tidpunkt som avses i första stycket.

31 § Har beslut om debitering av preliminär avgift eller kvarstående avgift förfallit helt eller delvis enligt 30 § på grund av att avgiften eller del därav ej erlagts, är återbetalningsskyldig som lever efter utgången av det år när han fyllt 65 år respektive dödsbo efter återbetalningsskyldig som avlidit senast det år när han fyller 65 år skyldig att utge extra avgift enligt 31—36 §§.

32 § Extra avgift enligt 31 § utgår, om summan av följande två poster ej uppgår till det belopp som avses i 23 § första stycket eller 24 § första stycket:

1. de slutliga avgifterna för åren till och med det år när den återbetalningsskyldige fyller 65 år eller, i fråga om återbetalningsskyldig som avlidit senast under det år när han fyller 65 år, de slutliga avgifterna för åren före det år under vilket dödsfallet inträffat,

2. belopp som den återbetalningsskyldige betalt frivilligt enligt 13 § jämte förhöjning som avses där, i den mån beloppet och förhöjningen ej enligt 13 § skall tillgodoräknas såsom sådan slutlig avgift som avses med post 1.

Vid tillämpning av första stycket minskas post 1 med den ej erlagda avgiften eller delen av avgift som avses i 31 §.

33 § Om ej annat följer av andra stycket, utgör den extra avgiften produkten av dels ett tal som motsvarar det antal basbelopp som den obetalda avgiften eller den obetalda delen av avgiften avsåg, dels det basbelopp som gällde vid ingången av det år under vilket den återbetalningsskyldige fyllde 65 år eller, i fråga om extra avgift för dödsbo, vid ingången av året närmast före det år under vilket dödsfallet inträffat.

Extra avgift får icke bestämmas till högre belopp än att summan av avgiften och av posterna 1 och 2 i 32 § uppgår till högst det belopp som avses i 23 § första stycket eller 24 § första stycket.

34 § Extra avgift skall erläggas på tid som centrala studiehjäpsnämnden bestämmer.

35 § I fråga om extra avgift äger 28 och 29 §§ motsvarande tillämpning.

36 § Om synnerliga skäl föreligger, får den som är skyldig att erlägga extra avgift efter ansökan medges befrielse helt eller delvis från avgiften. Ansökan skall ges in till centrala studiehjäpsnämnden.

37 § Avgiftsbelopp som ej erlagts inom föreskriven tid får uttagas genom utmätning utan föregående dom eller utslag.

Återbäring av avgift

38 § Överstiger det belopp som den återbetalningsskyldige erlagt såsom preliminär avgift motsvarande slutliga avgift, är den återbetalningsskyldige berättigad att efter ansökan återfå det överskjutande beloppet. Ansökan om återbäring skall ha kommit in till centrala studiehjäpsnämnden inom två månader efter det den återbetalningsskyldige fått underrättelse om beslutet angående den slutliga avgiften.

Befrias återbetalningsskyldig helt eller delvis från preliminär avgift, kvarstående avgift, extra avgift, tilläggsavgift eller påminnelseavgift som han erlagt, skall han utan ansökan återfå vad han erlagt för mycket, om ej annat följer av 39 §.

Belopp som den återbetalningsskyldige erlagt som preliminär avgift för det år under vilket han avlidit skall utan ansökan återbäras till dödsboet.

39 § Beslut om befrielse från preliminär avgift enligt 17 § föranleder ej återbäring av redan erlagt belopp.

Om synnerliga skäl föreligger, är dock den återbetalningsskyldige efter ansökan berättigad att återfå för mycket erlagd preliminär avgift. Ansökan skall ges in till centrala studiehjäpsnämnden.

40 § Häftar den, som är berättigad att återfå avgift enligt 38 eller 39 §, för preliminär avgift, kvarstående avgift, extra avgift, tilläggsavgift eller påminnelseavgift som förfallit till betalning, har han rätt att utfå endast vad som överstiger det obetalda beloppet.

Särskilda bestämmelser

41 § Bestämmelse i detta kapitel om studerande som är gift skall tillämpas endast om äktenskapet ingåtts senast under kalenderåret närmast före det för vilket avgift skall utgå.

42 § Bestämmelse i detta kapitel som gäller studerande som är gift äger motsvarande tillämpning på den som utan att vara gift lever tillsammans med annan person, med vilken han tidigare varit gift eller med vilken han gemensamt har eller har haft barn.

43 § Preliminär avgift, slutlig avgift och extra avgift avrundas till helt kronor vid öretal under 50 nedåt och vid annat öretal uppåt.

44 § När slutlig avgift fastställts för ett avgiftsår, bortfaller skyldigheten att erlagga sådan obetald del av motsvarande preliminära avgift som överstiger den slutliga avgiften.

Avlider återbetalningsskyldig bortfaller skyldigheten att erlagga obetald preliminär avgift för det år under vilket dödsfallet inträffat.

Bestämmelse om obetald preliminär avgift i första eller andra stycket äger motsvarande tillämpning på påminnelseavgift som belöper på den obetalda avgiften.

45 § Belopp som någon är berättigad att återfå enligt 38 eller 39 § men som enligt 40 § ej återbäres på grund av att viss avgift ej erlagts räknas såsom avbetalning på den obetalda avgiften.

Sådant överskjutande belopp som avses i 38 § första stycket och som ej återbäres på grund av att den återbetalningsskyldige ej begär det jämställs med slutlig avgift för året. Bestämmelserna i 13 § andra stycket äger ej tillämpning.

46 § I fråga om betalning enligt 14 § gäller bestämmelser som meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnsnämnden.

47 § Det åligger återbetalningsskyldig att lämna centrala studiehjälpnsnämnden de uppgifter som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel. I fråga om omyndig åvilar uppgiftsskyldigheten förmyndaren.

De uppgifter om personliga och ekonomiska förhållanden som lämnas i ansökan om befrielse från preliminär avgift eller i annan handling som är avsedd att ligga till grund för bestämmande av avgift skall avges på heder och samvete.

Närmare bestämmelser om uppgiftsskyldigheten meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnsnämnden.

48 § Myndighet är skyldig att på begäran lämna centrala studiehjälpnsnämnden uppgift om sådana förhållanden i fråga om namngiven person som är av betydelse för tillämpningen av detta kapitel.

6 kap. Övriga bestämmelser

1 § Lagen (1969: 93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt äger tillämpning på annat studiestöd än förlängt barnbidrag om

studiestödet sökts efter varsel om eller utbrott av arbetskonflikt. Dock äger lagen icke tillämpning på studiestöd åt handikappad som av medicinska eller sociala skäl behöver utbildning på grund av handikappet.

2 § Har någon uppburit studiestöd obehörigen eller med för högt belopp och har han insett eller bort inse detta, kan vad för mycket utgått genast återkrävas.

Avbryter någon sina studier, äger första stycket motsvarande tillämpning beträffande uppburet studiestöd som avser tiden efter avbrottet.

På studiemedel enligt 4 kap. som återkräves enligt första eller andra stycket utgår ränta från den dag när medlen uppburits efter en räntesats som vid varje tidpunkt med två procent överstiger normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Om särskilda skäl föreligger, kan återbetalningsskyldig befrias helt eller delvis från skyldighet att erlagga ränta.

3 § Fordran på studiestöd kan ej överlätas eller tagas i mät för gäld.

4 § Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973, då förordningen (1964: 400) om förlängt barnbidrag, studiemedelsförordningen (1964: 401), studiehjälpsreglementet (1964: 402), förordningen (1967: 882) om studiemedelsavgifter och lagen (1971: 153) om extra studiemedel upphör att gälla.

2. Äldre bestämmelser äger fortfarande tillämpning i fråga om utbildning under sådant läsår som pågår vid ikraftträdandet av denna lag.

3. Studerande, som avses i 4 kap. 2 § och som med stöd av 2. får studiehjälp enligt äldre bestämmelser, kan erhålla studiehjälp i form av extra studielån enligt bestämmelser som meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden. I fråga om återbetalning av extra studielån äger studiehjälpsreglementet (1964: 402) motsvarande tillämpning.

4. Beslut om studiehjälp, studiemedel eller studiemedelsavgift som meddelats före den 1 juli 1973 och som avser även andra halvåret 1973 skall alltså gälla.

5. Studerande som avses i 4 kap. 2 § och som före den 1 juli 1973 påbörjat utbildning, vid vilken enligt äldre bestämmelser studiehjälp utgått, har rätt till studiemedel enligt de nya bestämmelserna under återstående del av utbildningen utan hinder av 4 kap. 9 §, om ej annat följer av 4. Närmare bestämmelser härom meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpsnämnden.

6. Bestämmelserna i 22 §, 23 § andra och tredje styckena samt 24 § studiehjälpsreglementet (1964: 402) äger fortfarande tillämpning med avseende på studielån som beviljats enligt studiehjälpsreglementet.

7. Vid tillämpningen av 4 kap. 8 § skall med termin, för vilken den studerande uppburit studiemedel, jämsättas termin, för vilken han fått studiemedel enligt studiemedelsförordningen (1964: 401) eller stipendium eller lån enligt reglementet (1939: 290) för utdelning av räntefria lån för universitetsstudier, kungörelsen (1946: 676) angående statlig kreditgaranti för lån åt den, som avlagt akademisk eller därmed jämförlig examen, kungörelsen (1948: 210) angående statlig kreditgaranti för lån åt den, som genomgått polisskola, kungörelsen (1950: 469) angående studielån med statlig kreditgaranti eller reglementet (1953: 366) för utdelning av statsstipendier vid universiteten m. fl. läroanstalter.

8. Är studerande skyldig att erlägga ränta för lån, som utlämnats enligt någon av de vid 7. nämnda författningarna, får när studiemedel beviljas honom det belopp, vartill han är berättigad enligt 4 kap. 10 och 12—23 §§ denna lag, överskridas med så mycket som svarar mot den ränta, som förfaller till betalning under tid för vilken studiemedlen är avsedda.

9. Under år för vilket studiestöd utgår till studerande med stöd av de nya bestämmelserna är den studerande ej skyldig att erlägga ränta eller amortering på studielån som han fått enligt studiehjälpsreglementet (1964: 402). Ränta på studielån, som belöper på sådant år, erlägges med lika stora annuiteter under den i amorteringsplanen för lånet fastställda amorteringstiden.

10. Doktorandstipendium till studerande som bedriver studier för vinnande av doktorsgrad skall vid tillämpning av 4 kap. 21 § alltså anses som inkomst.

11. De nya bestämmelserna om återbetalning av återbetalningspliktiga studiemedel gäller även återbetalningspliktiga studiemedel som uppburits före den 1 juli 1973 enligt studiemedelsförordningen (1964: 401) eller lagen (1971: 153) om extra studiemedel.

12. De ytterligare föreskrifter som behövs i samband med införandet av studiestödslagen meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

2) Förslag till

Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 9 kap. 3 a § föräldrabalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

3 a §¹

Underårig, som har fyllt aderton år, får själv upptaga statligt lån, som syftar till att bereda honom hjälp till utbildning eller bosättning. Han får själv råda över medel, som uppburits på grund av sådant lån eller såsom statligt bidrag till hans utbildning. Detsamma gäller avkastningen av sådana medel och vad som trätt i deras ställe. I fråga om rätt för förmyndaren att omhändertaga egendomen äger 3 § andra stycket motsvarande tillämpning.

Första stycket gäller ej studiehjälp enligt <i>studiehjälpsreglementet</i> den 4 juni 1964 (nr 402).	Första stycket gäller ej studiehjälp enligt <i>studiestödslagen</i> (1973: 000).
--	---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.

¹ Senaste lydelse 1969: 157.

Motionerna

Med anledning av propositionen har väckts följande motioner:

motionen 1973: 1724 av fröken Andersson i Stockholm (c) och herr Korpås (c) vari hemställs att riksdagen vid behandling av propositionen 1973: 63 fattar principbeslut om att vid inkomstprövning för erhållande av studiemedel inkomstprövning mot makes inkomst och förmögenhet ej må ske;

motionen 1973: 1725 av fru Berglund m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att försöksverksamhet med kostnadsfria hemresor anordnas i några gymnasieregioner inom stödområdet under veckosluten för inackorderade gymnasieelever;

motionen 1973: 1726 av herrar Eriksson i Ulfsbyn (c) och Gustafs-

son i Säffle (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att resettillägg enligt studiestödslagen utgår med 160 kr. per månad om resan är minst 45 km;

motionen 1973: 1727 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen *dels* beslutar att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts beträffande riktlinjerna för de studerandes sjukförsäkringssystem, *dels* hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till värdesäkring av studiemedlen så att bidragsdelen ej urholkas ytterligare;

motionen 1973: 1728 av fru Hambræus (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär *dels* förslag till förenkling av administrationen av studiehjälp och inkomstprövat tillägg i enlighet med vad som anförts i motionen, *dels* en översyn av bestämmelsen om rätt att erhålla studie-stöd under obligatorisk förpraktik *och dels* en översyn av åldersgränsen för erhållande av studiemedel;

motionen 1973: 1729 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställs

dels att riksdagen beslutar

a) att studiemedel skall utgå med 75 % av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring per termin,

b) att 25 % av detta belopp skall utgå som bidrag,

c) att fribeloppet vid makeprövningen höjs till 230 % av basbeloppet,

d) att 10 % av basbeloppet per termin utgår oavsett makes inkomst och förmögenhet,

e) att avgiftsgränsen vid återbetalning av studiemedel höjs till fyra gånger basbeloppet,

f) att jämförelseräntan reduceras till 40 % av statens normalränta,

g) att de studerande som inte erhållit studiebidrag motsvarande 25 % av studiemedelsbeloppet skall ges avskrivning på studieskulden så att uppburet bidrag jämte avskrivet belopp utgör 25 % av uppburna studiemedel,

h) att bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev av den 29 september 1967 med begränsningar i rätten till utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen för studier vid studiemedelsberättigade utbildningar upphävs, så att utbildningsbidrag i fortsättningen kan utgå oberoende av utbildningen,

i) att bestämmelse intages i studiestödslagen att studiestöd icke skall kunna utgå för tid under vilken studerande erhåller utbildningsbidrag,

dels att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att 1968 års studiemedelsutredning eller annan lämplig utredning ges i uppdrag att med utgångspunkt från statistiska centralbyråns studentekonomiska undersökning framlägga förslag om det totala studiemedelsbeloppet och att förutsättningslöst pröva utformningen av återbetalningsreglerna;

motionen 1973: 1730 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs *dels* att riksdagen måtte besluta

a) att höja studiemedlen till 150 % av basbeloppet enligt studiemedelsutredningens förslag,

b) att bidragsdelen skall vara knuten till basbeloppet,

c) att uttala sig för utarbetandet av en plan för höjandet av bidragsdelen av studiemedlen, vars första etapp skall avse ett återställande av bidragsdelen till 25 % av basbeloppet,

d) att barntillägget göres icke återbetalningspliktigt,

e) att bidragsdelen utgår till samtliga studerande inom studiemedelsystemet oavsett studieform,

f) att vuxenstuderande ges rätt till avskrivning av studieskulder för grundskole- och gymnasiestudier,

dels att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt utredning för införande av studielön för vuxenstuderande på grundskolenivå samt om utredning och förslag om en förhöjning av barntillägget som motsvarar de verkliga kostnaderna för barnens uppehälle och tillsyn;

motionen 1973: 1731 av fru Sundberg (m) och herr Wijkman (m) vari hemställs att riksdagen måtte besluta att

a) hos Kungl. Maj:t anhålla, att den kommitté som arbetar med översyn av återbetalningssystemet får tilläggsdirektiv för att lägga fram förslag om inrättandet av ett återbetalningssystem enligt annuitetslåneprincipen,

b) 4 kap. 14 § studiestödslagen får följande lydelse:

»Har heltids- eller deltidstuderande vårdnaden om barn som ej fyllt 16 år eller är han skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till barn som ej fyllt 16 år, förhöjes det belopp som den studerande har rätt till enligt 13 § med barntillägg. Tillägget utgår för första barnet med 25 % av basbeloppet för ett läsår om nio månader och för varje barn över ett med 15 % av basbeloppet för sådant läsår. Vid bestämmandet av barntillägget äger 13 § andra, tredje och fjärde styckena motsvarande tillämpning.»

Utskottet behandlar i detta betänkande även följande *vid riksdagens början väckta motioner*:

motionen 1973: 425 av herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Rask (s) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om att reglerna för erhållande av studielån ändras på så sätt att föräldrarnas inkomst och förmögenhet ej får den reducerande effekt som för närvarande gäller;

motionen 1973: 642 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att 1968 års studiemedelsutredning får tilläggsdirektiv att utarbeta förslag till ett studiemedelssystem i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen 1973: 241;

motionen 1973: 649 av fröken Ljungberg (m) och fru Sundberg (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om att de elever, som genom diakoniutbildning förbereds att inneha tjänster inom

svenska kyrkan eller hos annan huvudman, måtte ges rätt till statligt studiestöd också under denna utbildningstid;

motionen 1973: 1127 av fröken Bergström m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen uttalar

a) att som villkor för utlännings rätt till studiestöd för annan än flykting och övriga i prop. 1971: 81 exemplifierade grupper skall fr. o. m. den 1 juli 1973 gälla att vederbörande skall ha vistats och förvärvsarbetat i Sverige under ett år,

b) att vid bedömningen beträffande kravet på förvärvsarbete hemarbete skall jämföras med förvärvsarbete oberoende av om barn finns i hemmet eller ej;

motionen 1973: 1136 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en utredning rörande införande av studielön, varvid särskilt beaktas studielönens betydelse för att bryta den sociala snedrekryteringen till högre utbildning;

motionen 1973: 1150 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en skyndsam utredning om regler för studiehjälp till elever vid icke statsunderstödda skolor;

motionen 1973: 1162 av herr Wijkman (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder att studiemedelsutredningen får i uppdrag att *dels* se över återbetalningsreglerna med syfte att avskaffa indexlånesystemet och inrätta ett återbetalningssystem enligt annuitetslåneprincipen, *dels* lägga fram ett förslag till ett system med värdesäkrad bidragsdel om 25 % samt förslag till hur tidigare låntagare, vilka icke erhållit 25 % av studiemedlen i bidrag, skall kompenseras för detta.

Utskottet behandlar i detta betänkande även följande *från utbildningsutskottet överlämnade motioner*:

motionen 1973: 1838 av herr Öhvall m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag om fria hemresor för inackorderade elever i gymnasieskolan;

motionen 1973: 1908 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen fattar principbeslut om fria hemresor en gång per vecka för gymnasieelever som måste inackorderas på gymnasieorten;

motionen 1973: 1910 av herr Norrby i Gunnarskog m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att eleverna på g-ort inom det allmänna stödområdet får rätt till fri hemresa varje vecka i de fall de går i den egna g-regionens skola.

Skrivelse

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) har med anledning av propositionen 1973: 63 till utskottet ingivit en skrivelse, i vilken organisationen framför synpunkter på utformningen av studiestödet.

Utskottets yttrande

Inledning

De i propositionen föreslagna åtgärderna avser i första hand ett genomförande av 1972 års principbeslut om överförande av äldre studerande vid studievägar som nu tillhör studiehjälpssystemet till studiemedelssystemet. Dessutom föreslås genomförande av ett enhetligt studiekreditsystem, innebärande att yngre studerande inom studiehjälpssystemet skall erhålla sin studiekredit i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

Vad särskilt angår studiemedelssystemet föreslås *dels* att reglerna om hänsynstagande till makes inkomst ändras, *dels* att en särskild sjukförsäkring införs.

För studerande inom studiehjälpssystemet föreslås att inackorderings-tillägget höjs från 125 till 150 kr. i månaden samt att beloppet för taxerad inkomst — vilket ligger till grund för inkomstprövningen inom studiehjälpssystemet — höjs från 21 000 till 23 000 kr.

Författningsbestämmelserna rörande studiestöd föreslås samlade i en studiestödslag och en studiestödskungörelse.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att överförandet av de äldre studerandena till studiemedelssystemet kommer att innebära en större likformighet i studiesocialt avseende för vuxna oavsett på vilket stadium studierna bedrivs. Utskottet finner också att förslaget om ett enhetligt studiekreditsystem har uppenbara fördelar. Den i propositionen gjorda avvägningen av vilka delar av studiestödssystemet som nu bör förstärkas är enligt utskottets mening väl motiverad. Utskottet delar den i propositionen framförda uppfattningen om angelägenheten av att författningsbestämmelserna om studiestöd samlas i en studiestödslag och en studiestödskungörelse. I det följande kommer utskottet att ta upp sådana frågor som aktualiserats i de med anledning av propositionen väckta motionerna, i vissa motioner väckta vid riksdagens början samt i vissa till utskottet överlämnade motioner.

Studiehjälp

Studiehjälp utgår f. n. till studerande vid de läroanstalter och utbildningslinjer som Kungl. Maj:t bestämmer (gymnasieskolan, folkhögskolan, kommunal och statlig vuxenutbildning m. fl. läroanstalter). För studerande som fyller högst 19 år (yngre studerande) under det kalenderår då läsåret eller kursen börjar utgår studiehjälpen i form av studiebidrag om 110 kr. i månaden jämte vissa tillägg. För äldre studerande inom studiehjälpssystemet utgår i dag förhöjt studiebidrag om 175 kr. i månaden och studielån om högst 6 500 kr. per läsår. För studerande med försörjningsplikt mot barn kan dock högre belopp utgå. Förslaget i propositionen innebär — som tidigare nämnts — att dessa äldre studerande förs över till studiemedelssystemet.

Motionärerna i motionen 1973: 1150 framhåller att en avvecklingsplan för statsbidrag till enskilda (privata) skolor aviserats. Följden av en eventuell avveckling blir enligt motionärerna att en elev som går kvar i en sådan skola inte kommer att få någon studiehjälp. Motionärerna finner detta otillfredsställande och begär därför en skyndsam utredning av frågan om studiehjälp till elever vid icke statsunderstödda skolor.

Enligt kungörelsen (1972: 310) om läroanstalter och utbildningslinjer vid vilka studiehjälp utgår kan studiehjälp erhållas under förutsättning att läroanstalten eller utbildningslinjen är statlig, statsunderstödd eller ställd under statlig tillsyn. Den omständigheten att statsbidragen avvecklas för enskilda skolor innebär alltså inte i och för sig att elev vid sådan skola förlorar möjligheten att erhålla studiehjälp. Avgörande för rätten till sådan hjälp är i stället om skolan uppfyller de krav som gäller för statlig tillsyn. Utskottet anser sig inte böra medverka till ändringar i de principer som sedan länge gäller för prövningen av tillsynsfrågor och avstyrker följaktligen utredningskravet i motionen 1973: 1150.

Om en studerande behöver inackorderas utgår f. n. inackorderings-tillägg med 125 kr. i månaden. I propositionen föreslås att detta tillägg höjs till 150 kr. i månaden. Resetillägg utgår f. n. om den studerande företar dagliga resor mellan hem och skola och utgör vid ett avstånd av 6, 15, 25 resp. 35 km 65, 85, 110 resp. 130 kr. per månad.

I flera motioner aktualiseras frågan om kostnadsfria hemresor för inackorderade elever i gymnasieskolor. Motionärerna i motionen 1973: 1725 begär att försöksverksamhet med sådana hemresor anordnas i vissa regioner inom stödområdet. Enligt motionen 1973: 1838 bör förslag om fria hemresor för gymnasieelever föreläggas riksdagen, medan motionerna 1973: 1908 och 1973: 1910 innehåller yrkande, den förra om principbeslut och den senare om lagstiftning av motsvarande innehåll.

Riksdagen har år 1969 och år 1970 uttalat sig för att frågan om resebidrag till inackorderade elever bör lösas. På uppdrag av Kungl. Maj:t har CSN därefter utrett i vilka former ett ekonomiskt stöd till hemresor lämpligen bör utgå. Vid överläggningar som under utredningsarbetet hållits med företrädare för bl. a. skolöverstyrelsen, skolkuratorer, Riksförbundet Hem och skola, Svenska kommunförbundet och vissa elevorganisationer har starkt understrukits betydelsen av ett sådant stöd. Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sitt tidigare ställningstagande i frågan. Enligt utskottets mening bör därför, så snart resurserna medger det, förslag föreläggas riksdagen som ger möjlighet för inackorderade elever att i större utsträckning än vad som för närvarande sker besöka sina hem under terminerna. Vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1973: 1725, 1973: 1838, 1973: 1908 och 1973: 1910 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Motionärerna i motionen 1973: 1726 yrkar att resetillägg inom studiehjälpssystemet skall utgå med 160 kr. per månad om resans längd uppgår till minst 45 km.

Bestämmelserna om resetillägg är utformade med hänsyn till att den studerande som regel inte bör tillbringa mer än två timmar per dag för färd till och från skolan. Motionärerna i motionen 1973: 1726 anser att utvecklingen av de allmänna kommunikationerna kan göra det motiverat att vidga möjligheterna till resetillägg. Utskottet för sin del anser att långa dagliga resor kan inverka negativt på skolarbetet. Genom den föreslagna höjningen av inackorderingstillägget åstadkommer man enligt utskottets mening en bättre balans mellan detta tillägg och resetillägget. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen 1973: 1726.

Motionären i motionen 1973: 1728 framhåller att en förenkling av administrationen av studiehjälpen skulle åstadkommas om det inkomstprövade tillägget kunde utgå automatiskt till elever i familjer som har bostadstillägg och påpekar att samma inkomstprövningsregler gäller i dessa fall. Utskottet vill med anledning härav erinra om att det sedan den 1 juli 1972 finns möjlighet för kommun att besluta att annat organ än skolstyrelsen skall handha frågor om studiestöd. Den förenkling motionären åsyftar är således möjlig att åstadkomma inom ramen för den lagstiftning som redan gäller. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1973: 1728 i denna del.

I propositionen har — i enlighet med propositionen 1973: 29 som behandlar bl. a. inkomstprövningsregler för bostadstillägg — förordats att för bidragsåret 1974 en begränsning genomförs av möjligheterna att utnyttja underskottsavdrag vid taxeringen även för det inkomstprövade tillägget. Regeln har utformats så att den taxerade inkomsten vid inkomstprövningen av inkomstprövat tillägg skall räknas upp med belopp motsvarande sådant avdrag för underskott i förvärvskälla vid taxeringen som överstiger 3 000 kr.

Utskottet delar uppfattningen att en begränsning av förordat slag bör genomföras men anser i enlighet med riksdagens tidigare beslut rörande bostadstillägg (SoU 1973: 5) att beloppsgränsen bör fastställas till 4 000 kr.

F. n. tas vid prövning av ansökan om studielån till yngre elever hänsyn till bl. a. föräldrarnas inkomst och förmögenhet. Propositionen innebär härvidlag ingen ändring.

I motionen 1973: 425 yrkas att reglerna ändras så att föräldrarnas inkomst och förmögenhet inte får den reducerande effekt som de f. n. har.

Motioner med samma syfte som motionen 1973: 425 har vid upprepade tillfällen avvisats av riksdagen med hänvisning bl. a. till att det i fråga om yngre elever är berättigat med en viss återhållsamhet vid långivningen och till att de har större möjligheter än äldre elever att få sina utgifter täckta genom tillägg till studiebidraget. Det förslag till förbättring av inackorderingstillägget som framläggs i propositionen kommer att i motsvarande mån minska de yngre elevernas behov av lån. Propositionen innehåller även förslag att beloppet för taxerad in-

komst, vilket ligger till grund vid prövning av ansökan om inkomstprövat och behovsprövat tillägg samt återbetalningspliktiga studiemedel höjs från 21 000 kr. till 23 000 kr. Det förhållandet att ett enda system för studiekredit nu införs och att de yngre eleverna härigenom blir berättigade till återbetalningspliktiga studiemedel bör enligt utskottets mening inte innebära att riksdagen ändrar sin principiella inställning i fråga om yngre elevers skuldsättning. På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 425.

Fullföljandet av 1972 års tidigare nämnda riksdagsbeslut innebär i princip att elever som är äldre än 19 år då läsåret eller kursen börjar fr. o. m. den 1 juli 1973 skall tillhöra studiemedelssystemet. Yrkandet i motionen 1973: 1728 syftar till en sänkning av denna åldersgräns till 18 år.

Med anledning härav vill utskottet erinra om att frågan om myndighetsåldern f. n. är föremål för överväganden inom justitiedepartementet. Enligt vad utskottet inhämtat kommer resultatet av dessa överväganden att framläggas under innevarande år. Om till följd härav en sänkning av myndighetsåldern kommer till stånd kan det finnas skäl att i sådant sammanhang återkomma till den i motionen aktualiserade frågan. F. n. anser utskottet sig dock böra avstyrka bifall till yrkandet i motionen.

Studiemedel

De som studerar vid huvudsakligen eftergymnasiala utbildningsvägar erhåller studiemedel, vilka består av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. Studiemedlen är indexreglerade och utgår per år med 140 % av basbeloppet. Av studiemedlen utgör 1 750 kr. studiebidrag. Har den studerande vårdnaden om barn kan dessutom utgå barntillägg med 25 % av basbeloppet. Studiemedlen, som är inkomstprövade, utgår med hänsyn till den studerandes studiemeriter.

I motionen 1973: 642 yrkas med hänvisning till motivering i motionen 1973: 241 att 1968 års studiemedelsutredning erhåller uppdrag att utarbeta förslag till ett nytt studiemedelssystem. Motionen 1973: 1136 innehåller yrkande om utredning angående studielön. Ett liknande yrkande har framställts i den med anledning av propositionen väckta motionen 1973: 1730.

Förutvarande chefen för utbildningsdepartementet har i direktiven för den kommitté som utreder studiefinansieringen inom vuxenutbildning (SVUX) uttalat, att de studiesociala åtgärderna på vuxenutbildningsområdet kan komma att verka styrande på utbildningssystemet i dess helhet, att avvägningen mellan ungdoms- och vuxenutbildning liksom fördelningen på heltids- och deltidsstudier sålunda påverkas av åtgärdernas utformning och att de olika systemen bör bedömas också med hänsyn till sådana effekter. Bl. a. mot bakgrund av detta utredningsarbete finner utskottet sig inte böra biträda de förslag till mera

vittgående förändringar av studiemedelssystemet som föreslås i motionerna 1973: 642, 1973: 1136 och 1973: 1730.

Som tidigare nämnts är en förutsättning för att studiehjälp skall kunna utgå att läroanstalten eller utbildningslinjen är statlig, statsunderstödd eller ställd under statlig tillsyn. Samma regel gäller beträffande studiemedel.

I motionen 1973: 649 yrkas att studiestöd skall kunna utgå under diakoniutbildning. Sedan denna motion väckts har Kungl. Maj:t genom beslut den 16 februari 1973 medgivit att diakoniutbildningen får stå under statlig tillsyn. Motionens syfte är härigenom numera tillgodosett.

Motionerna 1973: 1729 och 1973: 1730 innehåller yrkanden om att studiemedlen i enlighet med studiemedelsutredningens förslag skall bestämmas till 150 % av basbeloppet per år. I den förstnämnda motionen begärs dessutom utredning om det totala studiemedelsbeloppet med utgångspunkt i den studentekonomiska undersökning som f. n. genomförs av statistiska centralbyrån.

I propositionen har vid behandlingen av utredningens förslag framhållits att man inte kan se frågan om studiemedlens maximibelopp isolerad från de övriga förmåner som kan komma studerande till del. Utskottet ansluter sig till de synpunkter som anförts i propositionen och anser även med hänsyn till den pågående studentekonomiska undersökningen att anledning saknas att biträda de förevarande yrkandena i motionerna 1973: 1729 och 1973: 1730.

I motionerna 1973: 642 (motivering i 1973: 241) och 1973: 1162 yrkas utredning och förslag till ett system med värdesäkrad bidragsdel om 25 %. I motionen 1973: 1727 påpekas att bidragsdelens andel av studiemedelsbeloppet urholkats kraftigt sedan 1964 års studiesociala reform. Motionärerna anholder därför om förslag till värdesäkring av studiemedlen så att bidragsdelen ej urholkas ytterligare. Motionärerna i motionen 1973: 1729 anser att 25 % av studiemedlen — beräknade till 75 % av basbeloppet per termin — bör utgå som bidrag och motionärerna i motionen 1973: 1730 att bidragsdelen bör knytas till basbeloppet. Enligt sistnämnda motion bör också en plan för höjning av bidragsdelen utarbetas så att denna i en första etapp kan återställas till 25 % av basbeloppet. Motionerna 1973: 1162 och 1973: 1729 innehåller härutöver yrkanden, den förra om förslag och den senare om beslut rörande kompensation till tidigare låntagare som inte fått 25 % i bidrag.

Motionsyrkanden om indexreglering av studiebidraget har avslagits av riksdagen varje år under tiden 1964—1971. Nu redovisade yrkanden är mycket långtgående och kostnadskrävande. Enligt gjorda uppskattningar skulle således en höjning av studiebidraget till 25 % av studiemedlen leda till en merkostnad för bidragsdelen av i runt tal 88 milj. kr. Motionsförslagen, som inte skulle medföra att den studerande disponerade mera medel, framstår därför med tanke på det begränsade utrym-

met för ytterligare reformer som föga realistiska. Utskottet vill dessutom erinra om att statsmakterna tidigare tagit ställning för en prioritering av studiestödet till vuxenstuderande i den mån resurser under de närmaste åren kan ställas till förfogande för studiesociala ändamål. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna i nu berörda delar.

Enligt nu gällande bestämmelser kan deltidsstuderande i kommunal vuxenutbildning erhålla studielån men ej studiebidrag. CSN har i skrivelse den 29 november 1972 föreslagit att sådana studerande skall erhålla studiemedel i form av bidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. I propositionen föreslås emellertid att dessa studerande skall erhålla rätt till återbetalningspliktiga studiemedel men ej till studiebidrag. Deltidsstuderande vid eftergymnasiala utbildningsvägar har enligt gällande bestämmelser rätt till också bidragsdelen. Motionärerna i motionen 1973: 1730 finner denna skillnad otillfredsställande och anser att bidraget skall utgå till samtliga studerande inom studiemedelsystemet oavsett studieform. I propositionen har påpekats att erfarenheterna av systemet med studiemedel för deltidsstudier hittills är ringa och att frågan om studiestöd för vuxnas deltidsstudier tillhör de frågor som SVUX har att utreda. Utskottet anser mot bakgrund av detta uttalande att resultatet av SVUX:s arbete bör avvaktas innan slutlig ställning tas till utformningen av studiestödet för nu ifrågavarande studerande. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen i denna del.

Studiemedel reduceras f. n. mot egen och makes inkomst och förmögenhet. Reglerna om hänsynstagande till makes inkomst innebär att studiemedlen reduceras med en tredjedel av den del av inkomsten som överstiger 140 % av basbeloppet per kalenderhalvår. Studiemedelsutredningen har i denna del föreslagit att fribeloppet höjs till 230 % av basbeloppet per termin och att alla studerande garanteras ett minimibelopp om 10 % av basbeloppet per termin. Mot sistnämnda förslag har emellertid utredningens ordförande reserverat sig. I propositionen föreslås att fribeloppsgränsen höjs till 200 % av basbeloppet per termin, och att reduktionen skall ske med 40 % av inkomst därutöver.

Motionärerna i motionen 1973: 1724 anser att propositionens förslag innebär ett avsteg från principen att varje människa skall betraktas som en ekonomiskt självständig individ och hemställer om principbeslut innebärande att prövningen mot makes inkomst och förmögenhet skall slopas. I motionen 1973: 1729 begärs i enlighet med utredningens förslag att fribeloppet höjs till 230 % av basbeloppet per termin och att 10 % av basbeloppet per termin utgår oavsett makes inkomst och förmögenhet.

Enligt studiemedelsutredningens kostnadsberäkningar skulle ett slopande av prövningen gentemot makes ekonomi — under förutsättning att den grupp som då skulle kunna erhålla studiemedel utnyttjade möj-

ligheterna i samma utsträckning som andra grupper studerande — för budgetåret 1972/73 ha inneburit kostnader med 114 milj. kr. Utredningen har med hänsyn härtill — och då den inte ansett det rimligt att genomföra en reform som skulle resultera i ett tillgodoscande av grupper med högre inkomster — inte velat förorda ett slopande av inkomstprövningen. Med beaktande av dessa synpunkter har föredraganden i propositionen förordat ökade insatser för grupper som har en årsinkomst mellan 20 000 kr. och 50 000 kr.

Förslaget i motionen 1973: 1724 ligger helt i linje med det synsätt som på allt fler områden vinner insteg och som innebär att makar skall betraktas som ekonomiskt självständiga rättssubjekt. Utskottet delar således den principiella grundsyn som kommer till uttryck i motionen 1973: 1724. Med hänsyn till att frågan om kostnaderna för olika reformer enligt utskottets mening i princip bör bedömas samtidigt med att beslut fattas rörande reformerna avstyrker emellertid utskottet motionen.

Vid reformering av studiestödet bör enligt utskottets mening tillgängliga resurser i första hand användas för förbättringar till studerande med lägre inkomster. Förslagen i motionen 1973: 1729 gynnar enligt utskottets uppfattning främst de högre inkomsttagarna.

Utskottet vill också framhålla att ett genomförande av propositionens förslag innebär ett steg i riktning mot ökad likställighet mellan makar. Med hänvisning till det anförda ansluter sig utskottet till propositionen och avstyrker motionsyrkandet.

Om den studerande har vårdnaden om barn eller är pliktig att utge underhållsbidrag för barn äger han rätt till inkomstprövat barntillägg med 25 % av basbeloppet per år, vilket tillägg utgår i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

Motionärerna i motionen 1973: 1730 anser att barntillägget inte bör vara återbetalningspliktigt och att det bör uppräknas. I motionen 1973: 1731 föreslås i enlighet med förslag från studiemedelsutredningen att barntillägg skall utgå för första barnet med 25 % och för ett vart av de följande med 15 % av basbeloppet per läsår. Dessutom förutsätter motionärerna att om båda föräldrarna studerar barntillägg skall kunna utgå till var och en av dem. Propositionens förslag innebär att endast ett tillägg skall utgå oavsett föräldrarnas civilstånd och oavsett om en eller båda studerar.

Utskottet kan inte dela den inställning rörande återbetalningsskyldighet som kommit till uttryck i motionen 1973: 1730. Om barntillägget gjordes icke återbetalningspliktigt skulle enligt utskottets mening de studerande — i förhållande till andra grupper i samhället — gynnas på ett sätt som inte skulle vara motiverat. Med hänsyn till att samhällets stöd till barnfamiljer under senare år stärkts på flera områden och med beaktande av det arbete som pågår inom den studentekonomiska under-

sökningen bör ett ställningstagande till den i motionen aktualiserade frågan om uppräknings anstå. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1730 i nu berörda delar.

Vad härefter angår yrkandena i motionen 1973: 1731 vill utskottet, med beaktande av de kostnader som skulle bli följden av dubbla barn-tillägg samt under hänvisning till den kritik av studiemedelsutredningens förslag om en differentiering av barntilläggen som framkommit under remissbehandlingen och i vilken framhölls bl. a. att barnkostnaderna inte torde vara väsentligt lägre för yngre syskon än för det första barnet, avstyrka bifall till motionen 1973: 1731 i denna del.

Ett flertal motioner berör återbetalningssystemet. I motionerna 1973: 1162 och 1973: 1731 anhålls om utredning och förslag rörande återbetalningsreglerna med syfte att avskaffa indexlånsystemet och inrätta ett system enligt annuitetslänepprincipen. Motionärerna i motionen 1973: 1729 har begärt att avgiftsgränsen vid återbetalning av studiemedel höjs till fyra gånger basbeloppet och att jämförelseräntan — som för närvarande är 60 procent av statens normalränta — reduceras till 40 procent av nämnda ränta. Sistnämnda motion innehåller också ett yrkande om förutsättningslös utredning angående utformningen av återbetalningsreglerna. I motionen 1973: 1730 vänder sig motionärerna mot att den möjlighet till avskrivning av studielån för vuxenutbildning som för närvarande föreligger försvinner i och med att vuxenstuderande förs över till studiemedelsystemet. De hemställer att de vuxenstuderande ges rätt till avskrivning av studieskulder för grundskole- och gymnasiestudier. Motionärerna i motionen 1973: 1731 kritiserar utformningen av barntilläggsreglerna. De framhåller att om en underhållspliktig fader med rätt till studiemedel inte utnyttjar sin rätt till barntillägg, inte heller modern kan få sådant tillägg. Motionärerna påpekar att ett motiv för fadern att avstå från barntillägget kan vara att fordran på bidragsförskott — som utgår bl. a. i fall där barntillägg inte erläggs till modern — avskrivs efter två år. Till skillnad härifrån skall barntillägget, som utgör del av de återbetalningspliktiga studiemedlen, återbetalas. Motionärerna finner denna konsekvens av bestämmelserna otillfredsställande och anser att dessa bör utformas så att studerande som har vårdnaden om eller är skyldig utge underhållsbidrag till barn skall ha rätt till barntillägg.

Som framgår av uttalanden i bl. a. den förevarande propositionen har en översyn av reglerna för återbetalning redan inletts. Översynen syftar till att mildra verkningarna av återbetalningsskyldigheten för dem som efter utbildningen är att betrakta som betalningssvaga.

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen avvisat yrkanden om ändring av återbetalningsreglerna och därvid hänvisat till att ett införande av ett annuitetslånsystem skulle innebära att man måste medge avdrag för räntor. Ett sådant system skulle därför i första hand gynna högre

inkomsttagare. Utskottet anser att översynsarbetet i första hand bör syfta till lättnader för personer med lägre inkomster och avstyrker därför bifall till motionerna 1973: 1162 och 1973: 1731 i nu berörda del. Övriga nu berörda motionsyrkanden är av den art att den departementala utredningsgruppen torde ha anledning att ta dem i övervägande. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden finner utskottet för närvarande inte anledning att närmare uttala sig om de i motionerna 1973: 1729, 1973: 1730 och 1973: 1731 framställda yrkandena. Utskottet avstyrker därför bifall också till dessa motioner i nu berörda delar.

De i propositionen uppdragna riktlinjerna för en sjukförsäkring för studerande innebär i huvudsak följande. Försäkringen bör vara obligatorisk för alla studerande med studiemedel och gälla den tid som studiemedel utgår. Den studerande skall sjukanmäla sig till försäkringskassan, som har att svara för sjukkontrollen och granskningen av de läkarintyg som behövs. Den studerande skall under sjukdomstiden behålla sina studiemedel men de återbetalningspliktiga studiemedlen reduceras i efterhand med ett belopp som motsvarar utgående återbetalningspliktig del av studiemedlen per dag under de sjukdagar som berättigar till ersättning. Karenstiden sätts till 14 dagar. Försäkringskassan skall vid utgången av varje termin till CSN redovisa antalet anmälda sjukdagar för studerande med studiemedel. CSN skall i övrigt svara för administrationen av försäkringen. Denna finansieras av de försäkrade genom särskilda premier som avräknas från studiebidragsdelen inom studiemedlen. CSN skall i samråd med riksförsäkringsverket och på grundval av de i propositionen angivna riktlinjerna närmare utforma bestämmelserna för sjukförsäkringen.

Motionärerna i motionen 1973: 1727 anser att propositionens förslag har väsentliga brister. Följden av att sjukförsäkringssystemet kopplas till dem som har studiemedel kommer — menar de — att bli att omkring hälften av de studerande även i fortsättningen ställs utan sjukförsäkring. De föreslår därför att försäkringen skall omfatta alla och att studerande som inte uppbär studiemedel får ett kontant stöd. Karenstiden bör minskas till 7 dagar och försäkringen finansieras av de försäkrade genom premier som avräknas från återbetalningsdelen inom studiemedlen. De studerande som inte har studiemedel bör betala sin avgift i annan ordning, förslagsvis via en sjukförsäkringsavgift på skattsedeln. Varje sjukvecka bör enligt motionärernas mening räknas som en poäng vid meritering för framtida studiemedel. Försäkringen skall gälla från den 1 juli 1974. I övrigt godtar motionärerna propositionen på denna punkt.

Propositionens förslag om sjukförsäkring för studerande med studiemedel är utformat efter samråd med socialdepartementet. Chefen för detta departement har i propositionen 1973: 46 lagt fram förslag om att maximibeloppet för den frivilliga sjukförsäkringens dagersättning skall höjas från nuvarande 15 kr. per dag till 20 kr. per dag. Den frivilliga

sjukförsäkringen kommer alltså att i princip stå öppen för samtliga studerande.

Det i motionen intagna förslaget att den särskilda sjukförsäkringen skall omfatta samtliga studerande innebär enligt utskottets mening inte någon tillfredsställande lösning, särskilt som någon lämplig definition av begreppet studerande inte torde stå att finna. På grund härav och då den frivilliga sjukförsäkringen vid behov kan tecknas av studerande oavsett om de har studiemedel eller inte vill utskottet förordna propositionens förslag i denna del. Karenstiden bör enligt utskottets mening i avvaktan på erfarenheter av denna nya form av sjukförsäkring sättas till 14 dagar.

I fråga om finansieringen vill utskottet påpeka att statsbidrag utgår för den frivilliga sjukförsäkringen. Med hänsyn härtill bör enligt utskottets mening kostnaderna för den särskilda sjukförsäkringen för studerande täckas genom en riskutjämning mellan studiemedelstagarna. Utskottet förordar därför propositionens förslag i denna del. Motionens förslag att varje sjukvecka bör räknas som en poäng vid meritering för framtida studiemedel torde icke kräva författningsbestämmelse eftersom vid prövningen av fråga om fortsatta studiemedel skäligen hänsyn skall tas till de faktorer som kan ha påverkat studierna. Denna prövning bör enligt utskottets mening ankomma på CSN. Vad slutligen angår frågan om sjukförsäkringens ikraftträdande utgår utskottet från att CSN i samråd med riksförsäkringsverket bedriver förberedelsearbetet på sådant sätt att försäkringen kan träda i kraft så snart som möjligt. Det finns enligt utskottets mening ej skäl anta att förberedelsearbetet inte skulle vara avslutat i sådan tid att sjukförsäkringen kan träda i kraft den 1 juli 1974. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen i denna del.

Övriga frågor

De nu gällande reglerna om studiestöd till utländska studerande genomfördes vid 1971 års riksdag och trädde i kraft den 1 januari 1972. I fråga om invandrare gäller den huvudprincipen att endast den som är inlemmad i det svenska samhället skall ha rätt till studiestöd. Annan än svensk medborgare har sådan rätt endast om han bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att utbilda sig här. Detta innebär att studiestöd utgår bl. a. till utlänning som mottagits under sådana omständigheter att det klart kan förutsättas att han kommer att stanna i Sverige. Till denna kategori hänförs i första hand flyktingar och därmed jämförbara grupper. För övriga utlänningar gäller som villkor för rätt till studiestöd i princip att vederbörande med erforderligt tillstånd vistats och arbetat i Sverige under en sammanhängande period av två år.

I motionen 1973: 1127 har begärts riksdagsuttalande av innebörd att som villkor för utlännings rätt till studiestöd fr. o. m. den 1 juli 1973

skall gälla att vederbörande vistats och förvärvsarbetat i Sverige under ett år. Motionen innehåller därjämte yrkande om att vid bedömningen av kravet på förvärvsarbete hemarbete skall jämföras med förvärvsarbete oberoende av om det finns barn i hemmet eller ej.

Riksdagen behandlade år 1971 (SfU 1971: 29) en motion, vari bl. a. föreslogs att den då i praxis gällande karenstidsregeln om ett år skulle bibehållas. Även 1972 hade riksdagen att ta ställning till en motion av samma innebörd (SfU 1972: 40). Riksdagen hänvisade vid dessa tillfällen till att studiestöd endast borde tillkomma den som kunde anses inlemmad i det svenska samhället. Invandrare, som inte tillhörde gruppen flyktingar och därmed jämförda och som inte heller hade familjeanknytning till Sverige, kunde enligt utskottets mening betraktas som inlemmad först sedan han fått sådan anknytning till landet att det kunde förutsättas att han skulle stanna här. Utskottet framhöll också att en längre karenstid kunde medföra ökade möjligheter för utlännningar, som avsåg att studera, att lära sig svenska och att över huvud taget nå en bättre anpassning till svenska samhällsförhållanden, vilket i sin tur medförde bättre förutsättningar för framgångsrika studier. Riksdagen biföll både 1971 och 1972 utskottets hemställan om avslag på motionerna.

Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sin tidigare intagna ståndpunkt och avstyrker således bifall till motionen i denna del.

Den ovan redovisade principiella inställningen till önskvärdheten av att utlännning, som avser att studera, lärt sig svenska och anpassat sig till svenska förhållanden, tillgodoses enligt utskottets uppfattning bäst genom förvärvsarbete. Utskottet anser därför att avsteg från kravet på förvärvsarbete bör göras endast för det fall vederbörande i hemmet tar vård om barn. Utskottet kan inte biträda den i motionen framförda uppfattningen att hemarbete bör jämföras med annat förvärvsarbete vid prövning av rätt till studiestöd oberoende av om det finns barn i hemmet eller ej. Utskottet avstyrker således bifall till motionen även i denna del.

Frågan om studiestöd till s. k. förpraktikanter tas upp i motionen 1973: 1728. Med nuvarande bestämmelser utgår studiehjälp under sådan praktiktjänstgöring, som ingår i kursplanen för viss utbildning, men däremot inte under sådan praktiktjänstgöring som fullgörs innan studierna påbörjats, och detta gäller oavsett om praktiken är obligatorisk eller ej. Motionären påpekar att många elever i samband med praktiktjänstgöring är tvungna att bosätta sig utanför hemorten och att de får ingen eller ringa ersättning under praktiktiden. På grund härav måste de lita till föräldrarnas ekonomiska stöd under denna tid. Motionären föreslår därför att en granskning av dessa elevers ekonomiska situation snarast kommer till stånd.

Motionsyrkanden med samma innebörd som i motionen 1973: 1728

har avslagits av riksdagen vid flera tillfällen. Då utskottet år 1972 hade att behandla en motion angående frågan om studiestöd till förpraktikanter remitterades motionen till bl. a. universitetskanslersämbetet och CSN. Kanslersämbetet framhöll därvid att sådan praktik som avsågs i motionen inte var att betrakta som ett led i utbildningen utan som ett allmänt behörighetskrav, avsett att garantera att de studerande hade ett visst mått av arbetslivserfarenhet inom områden av betydelse för tillämpade studier. CSN underströk i sitt remissvar också den principiella skillnaden mellan praktik som ingår i en viss kursplan och förpraktik. Från andra remissinstanser anfördes som skäl för avslag på motionen att många av dem som gått igenom förpraktik inte blev antagna till den avsedda utbildningen och att dessa skulle åsamkas en i många fall orimlig skuldsättning om de hade rätt till studielån. Vissa remissinstanser föreslog som en lösning av förpraktikanternas ekonomiska problem att praktiken skulle integreras i studiegången och fullgöras under den tid eleven var inskriven vid läroanstalt. Utskottet anslöt sig (SfU 1972: 39) i allt väsentligt till de sålunda redovisade synpunkterna från remissorganen och avstyrkte — med riksdagens godkännande — bifall till motionen. Någon omständighet som bör föranleda ändring i utskottets tidigare ställningstagande har inte förekommit och utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen 1973: 1728 i nu berörd del.

Utbildningsbidrag utgår till den som deltar i arbetsmarknadsutbildning och i regel endast till den som fyllt 20 år. Huvudbestämmelserna om utbildningsbidrag finns i arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368). Utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning är i princip förbehållet personer som är arbetslösa eller som hotas av arbetslöshet. Enligt Kungl. Maj:ts anvisningar skall utbildningsbidrag i princip inte utgå för studier vid läroanstalt där studierna kan finansieras med studiemedel. Motionärerna i motionen 1973: 1729 påpekar att vid en överföring av de äldre eleverna till studiemedelssystemet dessa förlorar möjligheten att erhålla utbildningsbidrag. Detta innebär enligt motionärerna att utbildningar som hittills betraktats som arbetsmarknadsmotiverade skulle bedömas annorlunda i framtiden. En sådan omsvängning i bedömningen finner motionärerna inte motiverad. Enligt nu gällande bestämmelser kan länsarbetsnämnd bevilja utbildningsbidrag om studiemedelsansökan avslås på grund av sökandens ålder eller otillräckliga studieresultat. Motionärerna anser att prövningen av frågan om utbildningsbidrag vid studiemedelsberättigade studier inte bör vara bunden till ett krav på avslag på ansökan om studiemedel. I stället bör arbetsmarknadsmyndigheterna självständigt pröva de arbetsmarknadspolitiska skälen för utbildningsbidrag och därefter välja lämplig utbildning, oavsett vilken form av studiestöd som utgår för övriga studerande inom den aktuella utbildningen. Motionärerna förutsätter dock att utbildningsbidrag och studiemedel inte skall utgå samtidigt.

Enligt direktiven för den år 1972 tillkallade kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen (In 1972: 04) skall kommittén fastställa mål och medel för den fortsatta arbetsmarknadsutbildningen. En viktig uppgift för kommittén är enligt direktiven att med utgångspunkt i nuvarande grundläggande kriterium för rätt till arbetsmarknadsutbildning och till de bidrag som är knutna härtill söka bedöma om nuvarande regler och tillämpningsbestämmelser är tillfredsställande i fråga om den enskildes rätt att komma i fråga för arbetsmarknadsutbildning. Målet för kommitténs arbete skall vara att åstadkomma en klar arbetsmarknadspolitiskt förankrad gränsdragning mot annan vuxenutbildning.

Enligt utskottets mening är de i motionen aktualiserade frågorna exempel på sådana problem som kommer att diskuteras i kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen. Utskottet anser sig därför sakna anledning att ingå i närmare prövning av de i motionen berörda frågorna. Utskottet avstyrker således bifall till motionen i dessa delar.

Mot de avsnitt i propositionen som i det föregående inte upptagits till särskild behandling har utskottet inte funnit anledning till erinran.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

A. beträffande 4 kap. 13 § förslaget till studiestödslag (*studiemedlens storlek*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med avslag på motionerna 1973: 1729 och 1973: 1730, båda motionerna i motsvarande del, antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

B. beträffande 4 kap. 24 § förslaget till studiestödslag (*studiebidragets storlek*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med avslag på motionen 1973: 1729 i motsvarande del antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

C. beträffande 4 kap. 5 § förslaget till studiestödslag (*studiemedel vid deltidsovervakning*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med avslag på motionen 1973: 1730 i motsvarande del antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

D. beträffande 4 kap. 17 § förslaget till studiestödslag (*fribeloppsgården vid reduktion mot makes inkomst samt garanterat minimibelopp*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med avslag på motionen 1973: 1729 i motsvarande del antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

E. beträffande 4 kap. 14 § förslaget till studiestödslag (*regler angående barnutlägg*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med av-

slag på motionerna 1973: 1730 och 1973: 1731, båda motionerna i motsvarande del, antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

F. beträffande 5 kap. 5 § förslaget till studiestödslag (*avgiftsgränsen vid återbetalning av studiemedel*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med avslag på motionen 1973: 1729 i motsvarande del antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

G. beträffande 5 kap. 24 § förslaget till studiestödslag (*jämförelseräntan*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med avslag på motionen 1973: 1729 i motsvarande del antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

H. beträffande författningsförslagen i övrigt

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 antar

1. de delar av det vid propositionen fogade förslaget till studiestödslag, vilka inte behandlats under A—G ovan,
2. det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i föräldrabalken;

I. beträffande sjukförsäkring för studerande

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 63 och med avslag på motionen 1973: 1727 i motsvarande del godkänner de riktlinjer som förordats i propositionen i fråga om sjukförsäkring för studerande;

J. beträffande studiehjälp till elever vid icke statsunderstödda skolor

att riksdagen avslår motionen 1973: 1150;

K. beträffande hemresor för gymnasiestuderande

att riksdagen med anledning av motionerna 1973: 1725, 1973: 1838, 1973: 1908 och 1973: 1910, de båda sistnämnda motionerna såvitt de hänvisats till socialförsäkringsutskottet, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om hemresor för gymnasiestuderande;

L. beträffande resetillägg

att riksdagen avslår motionen 1973: 1726;

M. beträffande administrationen av studiehjälp

att riksdagen avslår motionen 1973: 1728 i motsvarande del;

N. beträffande inkomst- och förmögenhetsprövning vid studielån (återbetalningspliktiga studiemedel) till yngre elever

att riksdagen avslår motionen 1973: 425;

O. beträffande rätt till avskrivning av studielån till äldre elever

att riksdagen avslår motionen 1973: 1730 i motsvarande del;

P. beträffande utredning angående åldersgränsen för erhållande av studiemedel

att riksdagen avslår motionen 1973: 1728 i motsvarande del;

Q. beträffande förslag till ett nytt studiemedelssystem

- att riksdagen avslår motionen 1973: 642;
- R. beträffande studiestöd under diakoniutbildning
att riksdagen avslår motionen 1973: 649;
- S. beträffande utredning, förslag respektive principbeslut angående studiemedlens och studiebidragets storlek
att riksdagen avslår
1. motionen 1973: 1729 i motsvarande del,
2. motionen 1973: 1162 i motsvarande del,
3. motionen 1973: 1727 i motsvarande del,
4. motionen 1973: 1730 i motsvarande del;
- T. beträffande kompensation till studerande som ej erhållit studiebidrag
motsvarande 25 % av studiemedelsbeloppet
att riksdagen avslår motionerna 1973: 1162 och 1973: 1729, båda
motionerna i motsvarande del;
- U. beträffande principbeslut om avskaffande av inkomstprövning mot
makes inkomst och förmögenhet inom studiemedelssystemet
att riksdagen avslår motionen 1973: 1724;
- V. beträffande utredning angående barntilläggets storlek
att riksdagen avslår motionen 1973: 1730 i motsvarande del;
- W. beträffande utredning angående återbetalningsreglerna i studiemedelssystemet
att riksdagen avslår motionerna 1973: 1162, 1973: 1729 och
1973: 1731, samtliga motioner i motsvarande del;
- X. beträffande studiestöd till utländska studerande
att riksdagen avslår motionen 1973: 1127;
- Y. beträffande utredning angående studielön
att riksdagen avslår motionen 1973: 1136 samt motionen 1973:
1730 i motsvarande del;
- Z. beträffande studiestöd under obligatorisk förpraktik
att riksdagen avslår motionen 1973: 1728 i motsvarande del;
- Å. beträffande utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen
att riksdagen avslår motionen 1973: 1729 i motsvarande del.

Stockholm den 8 maj 1973

På socialförsäkringsutskottets vägnar
TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), fröken Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Persson i Stockholm (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Björck i Nässjö (m), Andersson i Nybro (c), fröken Bergström (fp), herrar Lindström (s) och Hagberg (vpk).

Reservationer*beräffande studiemedlens storlek*

1) av herr Mundebo (fp), fröken Bergström (fp) och herr Hagberg (vpk), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med »I propositionen» och slutar med »1973: 1730» bort ha följande lydelse:

Trots indexregleringen av studiemedlen tyder mycket på att de studerande fått vidkännas en standardförsämring sedan 1965. Prishöjningarna på tunga poster i de studerandes konsumtion som mat och bostad har varit större än höjningarna av studiemedlens totalbelopp. Därtill kommer effekterna av de slojade räntesubventionerna för studentbostäder. Enligt 1968 års studiemedelsutredning kommer avvecklingen av tilläggslånen och tillkomsten av nya lånevillkor att resultera i en ökad boendekostnad för de studerande som bor i studentbostad. Mot denna bakgrund förordar utredningen att maximala studiemedelsbeloppet höjs från nuvarande 70 % av basbeloppet per termin till 75 %.

I likhet med motionärerna anser utskottet att starka skäl talar för att studiemedlen bör höjas i enlighet med vad 1968 års studiemedelsutredning föreslagit och föreslår att riksdagen med bifall till motionerna 1973: 1729 och 1973: 1730 beslutar om en höjning av maximala studiemedelsbeloppet till 75 % av basbeloppet per termin fr. o. m. den 1 juli 1973.

dels att utskottet under A bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 63 och med bifall till motionerna 1973: 1729 och 1973: 1730, båda motionerna i motsvarande del, antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 4 kap. 13 § förslaget till studiestödslag:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

4 kap.

13 §

Studiemedel utgår till studerande som har rätt till studiemedel under ett helt niomånaders läsår, om han är heltidsstuderande, med 140 procent av basbeloppet och, om han är deltidstuderande, med 70 procent av basbeloppet.

Studiemedel utgår till studerande som har rätt till studiemedel under ett helt niomånaders läsår, om han är heltidsstuderande, med 150 procent av basbeloppet och, om han är deltidstuderande, med 75 procent av basbeloppet.

Har studerande — — — — — nio månader.

Vid ökning — — — — — halv månad.

Andra och — — — — — av läsåret.

beträffande studiebidragets storlek

2) av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), Björck i Nässjö (m) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 31 med »Motionsyrkanden om» och slutar på s. 32 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Sedan studiemedelssystemet infördes har relationerna mellan lån och bidrag förändrats avsevärt. För närvarande utgör bidragsdelen endast 17 % av studiemedelsbeloppet, medan lånedelen uppgår till 83 %. I likhet med vad som framhålls i motionen 1973: 1729 anser utskottet det angeläget att nu återställa den ursprungliga relationen mellan lån och bidrag i studiemedelssystemet. Bidragsdelen bör därför fr. o. m. den 1 juli 1973 höjas till 25 % av totalbeloppet och samtidigt indexregleras för att garantera oförändrade relationer mellan lån och bidrag i framtiden. Denna förbättring beräknas ej innebära någon direkt kostnadsökning, då den samlade kostnaden finns budgeterad dels på driftbudgeten, dels på kapitalbudgeten.

dels att utskottet under B bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 63 och med bifall till motionen 1973: 1729 i motsvarande del i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till *dels* höjning av den återbetalningsfria delen av studiemedlen till 25 % av totalbeloppet, *dels* indexreglering av bidragsdelen;

beträffande studiemedel vid deltidstudier

3) av herr Mundebo (fp), fröken Bergström (fp) och herr Hagberg (vpk), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med »Enligt nu» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

Enligt nu gällande bestämmelser kan deltidstudenter i kommunal vuxenutbildning erhålla studielån men ej studiebidrag. CSN har i skrivelse den 29 november 1972 föreslagit att sådana studenter skall erhålla studiemedel i form av bidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. I propositionen föreslås emellertid att dessa studenter skall erhålla rätt till återbetalningspliktiga studiemedel men ej till studiebidrag. Deltidstudenter vid eftergymnasiala utbildningsvägar har enligt gällande bestämmelser rätt till också bidragsdelen. Motionärerna i motionen 1973: 1730 finner denna skillnad otillfredsställande och anser att bidraget skall utgå till samtliga studenter inom studiemedelssystemet oavsett studieform. Utskottet delar på denna punkt motionärernas uppfattning. Propositionens förslag att hänskjuta frågan till SVUX är otillfredsställande. Det är en elementär rättvisefråga som bör kunna lösas omedelbart.

dels att utskottet under C bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1730 i motsvarande del och med avslag på propositionen 1973: 63 i motsvarande del antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 4 kap. 5 § förslaget till studiestödslag:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

4 kap.

5 §

Studerande som — — — — som deltidsstudier.

Studiemedel till studerande som avses i 2 § utgår i form av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. *Studiebidrag utgår dock endast vid heltidsundervisning som omfattar minst åtta veckor, om ej annat följer av bestämmelse som meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av centrala studiehjälpnämnden.*

Studiemedel till studerande som avses i 2 § utgår i form av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel.

Till studerande — — — — dessutom resekostnadsersättning.

beträffande fribeloppsgränsen vid reduktion

mot makes inkomst samt garanterat minimibelopp

4) av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), Björck i Nässjö (m) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med »Vid reformering» och slutar med »avstyrker motionsyrkandet» bort ha följande lydelse:

Målet bör dock vara att reduceringen av studiemedlen på grund av makes inkomst helt avskaffas. Den i propositionen föreslagna höjningen av fribeloppet bör enligt utskottets mening ses som ett steg i denna riktning. Därutöver bör dock — som föreslås i motionen 1973: 1729 — 10 % av basbeloppet per termin utgå oberoende av prövning mot makes inkomst.

dels att utskottet under D bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 63 och med bifall till motionen 1973: 1729 i motsvarande del antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 4 kap. 17 § förslaget till studiestödslag:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

4 kap.

17 §

Utöver vad — — — — studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

*Kungl. Maj:ts förslag**Motionärernas förslag*

Om den — — — — — makens förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet.

Utan hinder av bestämmelserna i andra stycket äger den studerande erhålla studiemedel till ett belopp motsvarande tio procent av basbeloppet per termin.

Är den — — — — — centrala studiehjälpnsnämnden.

beträffande regler angående barntillägg

5) av herr Hagberg (vpk), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 33 med »Utskottet kan» och slutar på s. 34 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Utskottet delar på denna punkt motionärernas inställning. Att de studerande har barn skall inte behöva innebära en förhöjd skuldsättning. Barntillägget bör således inte vara återbetalningspliktigt. Halvt barntillägg bör utgå vid deltidstudier.

dels att utskottet under E bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1730 i motsvarande del och med avslag på propositionen 1973: 63 och motionen 1973: 1731, båda i motsvarande del, antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 4 kap. 14 § förslaget till studiestödslag:

*Kungl. Maj:ts förslag**Motionärernas förslag*

4 kap.

14 §

Har heltids- — — — — — motsvarande tillämpning.

Barntillägget är icke återbetalningspliktigt.

Halvt barntillägg utgår vid deltidstudier.

Även om — — — — — av föräldrarna.

6) av herrar Ringaby (m) och Björck i Nässjö (m), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med »Vad härfter» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

Varje förälder är underhållspliktig mot sina barn. Därför måste också studerande förälder ges möjlighet att bidra till sina barns försörjning. Det skulle vidare vara orättvist om skuldsättning för barntillägg belastade endast en förälder. Av vad nu sagts följer enligt utskottets mening att barntillägg bör utgå till envar av föräldrarna i de fall båda studerar. Vid fler än ett barn i samma familj minskar barntillsynskostnaderna avsevärt. Eftersom dessa utgör en stor del av kostnaderna för

barnen finns det enligt utskottets uppfattning skäl att begränsa barn-tillägget för följande barn på det sätt som föreslagits i motionen 1973: 1731. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionen i nu berörd del.

dels att utskottet under E bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1731 i motsvarande del och med avslag på propositionen 1973: 63 och motionen 1973: 1730, båda i motsvarande del, antar följande såsom motionärernas förslag betecknade lydelse av 4 kap. 14 § förslaget till studiestödslag:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

4 kap.

14 §

Har heltids- eller deltidsstuderande vårdnaden om barn som ej fyllt 16 år eller är han skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till barn som ej fyllt 16 år, förhöjes det belopp som den studerande har rätt till enligt 13 § med barntillägg. Tillägget utgår för *varje barn* med 25 procent av basbeloppet för ett läsår om nio månader. Vid bestämmande av barn-tillägget äger 13 § andra, tredje och fjärde styckena motsvarande tillämpning.

Även om båda föräldrarna enligt första stycket har rätt till barn-tillägg, utgår endast ett barntillägg. Detta utges till fadern eller, om föräldrarna är ense därom, till modern. Är en av föräldrarna skyldig att utge underhållsbidrag som avses i första stycket, utges dock tillägget alltid till denne. Om synnerliga skäl föreligger, får barn-tillägg utgå till envar av föräldrarna.

Har heltids- eller deltidsstuderande vårdnaden om barn som ej fyllt 16 år eller är han skyldig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utge underhållsbidrag till barn som ej fyllt 16 år, förhöjes det belopp som den studerande har rätt till enligt 13 § med barntillägg. Tillägget utgår för *första barnet* med 25 procent av basbeloppet för ett läsår om nio månader *och för varje barn över ett med 15 procent av basbeloppet för sådant läsår*. Vid bestämmande av barntillägget äger 13 § andra, tredje och fjärde styckena motsvarande tillämpning.

beträffande avgiftsgränsen vid återbetalning av studiemedel

7) av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 34 med

»Riksdagen har» och slutar på s. 35 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Trots denna översyn bör det enligt utskottets mening vara möjligt att genomföra vissa omedelbara förändringar i återbetalningsreglerna. Det gäller bl. a. avgiftsgränsens storlek. Den nuvarande avgiftsgränsen — 18 250 kr. — ligger avsevärt under den genomsnittliga inkomsten för dem som förvärvsarbetar på heltid. Detta innebär att återbetalningsskyldighet föreligger redan vid allmänt sett låga inkomster. För att mildra verkningarna av återbetalningsskyldigheten för dem som efter utbildningen är att betrakta som betalningssvaga bör därför, som föreslås i motionen 1973: 1729, avgiftsgränsen höjas till fyra gånger basbeloppet.

dels att utskottet under F bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 63 och med bifall till motionen 1973: 1729 i motsvarande del antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 5 kap. 5 § förslaget till studiestödslag:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

5 kap.

5 §

Avgiftsgränsen är *två och en halv* gånger det i 4 § angivna basbeloppet. Avgiftsgränsen är *fyra* gånger det i 4 § angivna basbeloppet.

beträffande jämförelseräntan

8) av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 34 med »Riksdagen har» och slutar på s. 35 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Trots denna översyn bör det enligt utskottets mening vara möjligt att genomföra vissa omedelbara förändringar i återbetalningsreglerna. Det gäller bl. a. jämförelseräntans storlek. Denna utgör 60 procent av statens normallåneränta, vilket för närvarande ger en maximiränta på ca 4,2 procent. Då denna jämförelseregel fastställdes räknade man med att marginals-katten för de återbetalningsskyldiga skulle ligga vid ca 40 procent. Med den skatteutveckling som ägt rum sedan dess är emellertid marginals-katten redan vid relativt små inkomster ca 60 procent. Utskottet delar därför uppfattningen i motionen 1973: 1729 att jämförelseräntan bör anpassas till det rådande skatteläget och fastställas till 40 procent av statens normallåneränta.

dels att utskottet under G bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 63 och med

bifall till motionen 1973: 1729 i motsvarande del antar följande
såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 5 kap. 24 §
förslaget till studiestödslag:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

5 kap.

24 §

Utöver vad som följer av 23 §
upphör återbetalningsskyldigheten,
när den återbetalningsskyldige i
avgifter erlagt ett belopp som mot-
svarar vad han skulle erlagt, om
de återbetalningspliktiga studie-
medlen utgjort ett räntebärande
lån, vilket skolat återbetalas med
lika stora annuiteter fördelade på
den tid under vilken avgifter er-
lagts. Räntan skall därvid antagas
ha uppgått till 60 hundradelar av
den vid varje tidpunkt gällande
normalräntan för lån från statens
utlåningsfonder.

Utöver vad som följer av 23 §
upphör återbetalningsskyldigheten,
när den återbetalningsskyldige i av-
gifter erlagt ett belopp som mot-
svarar vad han skulle erlagt, om
de återbetalningspliktiga studie-
medlen utgjort ett räntebärande
lån, vilket skolat återbetalas med
lika stora annuiteter fördelade på
den tid under vilken avgifter er-
lagts. Räntan skall därvid antagas
ha uppgått till 40 hundradelar av
den vid varje tidpunkt gällande
normalräntan för lån från statens
utlåningsfonder.

Finnes vid — — — — — till honom.

beträffande sjukförsäkring för studerande

9) av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Mundebo (fp), fröken Pehrs-
son (c), herr Andersson i Nybro (c) och fröken Bergström (fp), vilka
ansett

dels att det avsnitt av utskottets uttrande på s. 36 som börjar med
»Det i » och slutar med »14 dagar» bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att propositionens förslag innehåller vissa brister.
Ett sjukförsäkringssystem för studerande bör omfatta alla som studerar
vid studiemedelsberättigad utbildningsanstalt. Huruvida detta bäst löses
genom att obligatoriskt ansluta alla studerande som inte har studie-
medel till den frivilliga sjukförsäkringen eller genom att finna en an-
knytning till det system som föreslås i propositionen bör bli föremål för
ytterligare överväganden. Utskottet finner också motionens förslag om
en karenstid av 7 dagar vara välmotiverat, främst mot bakgrund av de
omfattande konsekvenser som även en kortare sjukdomstid kan få för
en studerande. Riksdagen bör i anledning av motionen 1973: 1727 ge
Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottet under I bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 63 och motio-
nen 1973: 1727, båda i motsvarande del, i skrivelse till Kungl.
Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om
sjukförsäkring för studerande;

beträffande hemresor för gymnasiestuderande

10) av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Mundebo (fp), fröken Pehrsson (c), herr Andersson i Nybro (c) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 28 som börjar på rad 9 nedifrån med »Enligt utskottets» och slutar med »till känna» bort ha följande lydelse:

Enär det är av stort värde att inackorderade elever ges möjlighet till regelbundna kontakter med hemmet, bör enligt utskottets mening inackorderade elever ges rätt till fri hemresa varje vecka, detta i de fall de går i den egna g-regionens skola. Förslag därom bör snarast föreläggas riksdagen. Riksdagen bör med bifall till motionen 1973: 1910 i nu berörda del och i anledning av motionerna 1973: 1725, 1973: 1838 och 1973: 1908 ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottet under K bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1910 i vad den hänvisats till socialförsäkringsutskottet och i anledning av motionerna 1973: 1725, 1973: 1838 och 1973: 1908, sistnämnda motion i vad den hänvisats till socialförsäkringsutskottet, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om hemresor för gymnasiestuderande samt begär förslag angående sådana resor;

11) av herr Hagberg (vpk), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 28 som börjar med »Riksdagen har» och slutar med »till känna» bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att elever som bedriver gymnasiala studier och som måste vara inackorderade i g-orter som är huvudorter för större områden, och således får långa och kostsamma hemresor, skall kunna ges en fri hemresa per vecka. Hemremöjligheterna är en psykologiskt viktig sak för många elever. Därför bör riksdagen i anledning av motionerna 1973: 1725, 1973: 1838, 1973: 1908 och 1973: 1910 fatta principbeslut att snarast införa fria hemresor en gång per vecka för gymnasieelever som måste inackorderas på gymnasieorten.

dels att utskottet under K bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1908 i vad den hänvisats till socialförsäkringsutskottet och i anledning av motionerna 1973: 1725, 1973: 1838 och 1973: 1910, sistnämnda motion i vad den hänvisats till socialförsäkringsutskottet, beslutar att fria hemresor en gång per vecka snarast införas för gymnasieelever som måste inackorderas på gymnasieorten samt hos Kungl. Maj:t begär förslag angående sådana resor;

beträffande resetillägg

12) av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Ringaby (m), Mundebo

(fp), fröken Pehrsson (c), herrar Björck i Nässjö (m), Andersson i Nybro (c) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 29 som börjar med »Bestämmelserna om» och slutar med »motionen 1973: 1726» bort ha följande lydelse:

Bestämmelserna om resetillägg är utformade med hänsyn till att den studerande inte bör tillbringa mer än två timmar per dag för färd till och från skolan. Motionärerna i motionen 1973: 1726 anser att utvecklingen av de allmänna kommunikationerna gör det motiverat att vidga möjligheterna till resetillägg. Utskottet delar motionärernas inställning i vad gäller förutsättningarna att vidga resetillägget. Det är motiverat med ett resetillägg som ger den studerande valfrihet när det gäller att resa eller att bo på skolorten. Höjningen av inackorderingstillägget från 125 kronor till 150 kronor gör det emellertid inte motiverat att höja resetillägget till 160 kronor såsom motionärerna föreslagit. Utskottet förordar att resetillägg skall utgå med 150 kronor per månad om resans längd uppgår till minst 45 km. Enär resebidrag och inackorderingstillägg då uppgår till samma belopp, 150 kronor per månad, skapas valfrihet för eleverna att välja den form av bidrag, som med hänsyn till de lokala förutsättningarna är lämpligast och bäst. Vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 1726 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottet under L bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionen 1973: 1726 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om resetillägg samt begär förslag angående sådant tillägg;

beträffande inkomst- och förmögenhetsprövning vid studielån (återbetalningspliktiga studiemedel) till yngre elever

13) av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 29 med »Motioner med» och slutar på s. 30 med »motionen 1973: 425» bort ha följande lydelse:

I motionen 1973: 425 framhålles att de nuvarande restriktionerna beträffande lånemöjligheterna inte tar tillräcklig hänsyn till föräldrarnas faktiska möjligheter att hjälpa en studerande son eller dotter. Därtill kommer att ungdomar i 18—19-årsåldern i många fall har lämnat föräldrahemmet och lever oberoende av föräldrarna. Enligt utskottets mening är således en ändring av här berörda reducceringsregler angelägen. Utskottet tillstyrker därför motionen 1973: 425.

dels att utskottet under N bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 425 hos Kungl. Maj:t anhåller att reglerna för erhållande av studielån ändras på

så sätt att föräldrarna inkomst och förmögenhet ej får den reducerande effekt som för närvarande gäller;

beträffande rätt till avskrivning av studielån till äldre elever

14) av herr Mundebo (fp), fröken Bergström (fp) och herr Hagberg (vpk), vilka ansett

dels att mellan det avsnitt av utskottets yttrande på s. 36 som slutar med »denna del» och rubriken »Övriga frågor» bort tilläggas ett stycke av följande lydelse:

De som tidigare endast har folkskola kommer huvudsakligen från arbetarklassen, varför det även om det formellt är möjligt ofta är praktiskt omöjligt för dem att utan grund- och gymnasieskolstudier börja på universitet eller högskolor. I motionen 1973: 1730 föreslås därför att de studerande ej skall tvingas till skuldsättning för denna grundläggande utbildning. Vuxenstuderande bör ges rätt till avskrivning för studieskulder för grundskole- och gymnasiestudier, yrkas det i motionen. Utskottet delar motionärernas uppfattning. Genom överföringen till studiemedelssystemet försvinner för dessa studerandekategorier möjligheterna till avskrivning för de skulder som de i framtiden tvingas dra på sig för grundutbildning. Detta innebär en försämring för de vuxenstuderande som utskottet inte kan acceptera.

dels att utskottet under O bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1730 i motsvarande del beslutar att vuxenstuderande ges rätt till avskrivning av studieskulder för grundskole- och gymnasiestudier samt i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag angående sådan rätt till avskrivning;

beträffande utredning respektive förslag angående studiemedlens och studiebidragets storlek

15) av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), Björck i Nässjö (m) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 31 som börjar med »I propositionen» och slutar med »och 1973: 1730» bort ha följande lydelse:

Det är, som framhålls i motionen 1973: 1729, rimligt att man genom återkommande justeringar av det utgående studiemedelsbeloppet gör de studerande delaktiga av den allmänna standardstegringen. Detta bör i dagens läge ske i samband med en förutsättningslös prövning av det totala studiemedelsbeloppet. Den studentekonomiska undersökning som SCB skall utföra bör ge tillräckligt underlag för en sådan prövning. Med utgångspunkt i denna bör 1968 års studiemedelsutredning ges i uppdrag att pröva frågan om höjt totalbelopp. Det parlamentariska inslaget i utredningen bör därvid förstärkas.

dels att utskottet under S 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1729 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t begär att frågan om höjning av det totala studiemedelsbeloppet blir föremål för prövning av 1968 års studiemedelsutredning samt att det parlamentariska inslaget i utredningen därvid förstärks;

16) av herr Hagberg (vpk), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 31 med »Motionsyrkanden om» och slutar på s. 32 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Studiebidragsdelen utgjorde när studiemedlen infördes 25 % av basbeloppet men var inte som den återbetalningspliktiga delen indexreglerad. Detta har inneburit att bidragsdelen år från år har urholkats i stället för att ökas. Bidragsdelen bör och kan enligt utskottets mening användas för att successivt införa studielön. En första åtgärd skulle här — såsom yrkas i motionen 1973: 1730 — vara att återställa studiebidragsdelen till ursprungliga 25 % och att också låta denna del av studiemedlen vara indexreglerad. En ökning av studiebidragsdelen till 25 % av basbeloppet påyrkas också i motionerna 1973: 1162 och 1973: 1729, vilka utskottet således också i denna del tillstyrker.

dels att utskottet under S bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1730 och i anledning av motionerna 1973: 1162, 1973: 1727 och 1973: 1729, samtliga motioner i motsvarande del, hos Kungl. Maj:t begär utarbetande av en plan för höjandet av bidragsdelen av studiemedlen, vars första etapp skall avse ett återställande av bidragsdelen till 25 % av basbeloppet;

17) av herr Carlsson i Vikmanshyttan (c), fröken Pehrsson (c) och herr Andersson i Nybro (c), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 31 med »Motionsyrkanden om» och slutar på s. 32 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar för sin del att de studerande genom penningvärdeförsämringen får ett väsentligt sämre studiebidrag nu än när studiemedelsystemet infördes. Utskottet delar den principiella grundsyn om återställande av realvärdet på studiebidraget som präglar motionerna 1973: 642, 1973: 1729 och 1973: 1730 i de delar dessa förespråkar en uppräkning av studiebidragen till 25 % av utgående studiemedel. Dessa yrkanden är emellertid mycket kostnadskrävande. Enligt gjorda uppskattningar skulle således en höjning av studiebidraget till 25 % av studiemedlen leda till en kostnadsökning av i runt tal 88 milj. kr. Utskottet finner därför mot bakgrund av det statsfinansiella läget att man inte nu kan föreslå bifall till förevarande yrkanden.

Motionen 1973: 1727 innebär däremot ett förslag om att bidragsdelen även framdeles skall utgöra samma procentuella andel av studiemedlen som utgår i dag. Utskottet finner det vara angeläget att vidta åtgärder som förhindrar en ytterligare urholkning av bidragsdelen. Kungl. Maj:t bör förelägga riksdagen förslag med detta innehåll under 1973 års höst-riksdag. Riksdagen bör med bifall till motionen 1973: 1727 ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottet under S 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1727 i motsvarande del i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om studiebidragsdelens procentuella andel av studiemedlen samt begär förslag till 1973 års höstriksdag angående åtgärder som förhindrar ytterligare urholkning av bidragsdelen;

beträffande kompensation till studerande som ej erhållit studiebidrag motsvarande 25 % av studiemedelsbeloppet

18) av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), Björck i Nässjö (m) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 31 med »Motionsyrkanden om» och slutar på s. 32 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

I samband med värdesäkring av bidragsdelen bör — som föreslås i motionen 1973: 1729 — de studerande som inte erhållit ett studiebidrag motsvarande 25 % av studiemedelsbeloppet — under förutsättning att de varit berättigade till fullt studiestöd — kompenseras genom en avskrivning på studieskulden så att uppburet bidrag tillsammans med avskrivet belopp utgör 25 % av uppburna medel.

dels att utskottet under T bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1729 och i anledning av motionen 1973: 1162, båda motionerna i motsvarande del, i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till bestämmelser av innebörd att studerande som inte erhållit studiebidrag motsvarande 25 % av studiemedelsbeloppet ges avskrivning på studieskulden så att uppburet bidrag jämte avskrivet belopp utgör 25 % av uppburna studiemedel;

beträffande utredning angående barn tilläggets storlek

19) av herr Hagberg (vpk), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 33 med »Utskottet kan» och slutar på s. 34 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Utskottet delar på denna punkt motionärernas inställning. Det utgående barn tillägget är för lågt, varför riksdagen bör uttala att det snarast bör höjas.

dels att utskottet under V bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1730 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag om en sådan höjning av barnstillägget som motsvarar de verkliga kostnaderna för barnens uppehälle och tillsyn;

beträffande utredning angående återbetalningsreglerna i studiemedels-systemet

20) av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), Björck i Nässjö (m) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 34 med »Riksdagen har» och slutar på s. 35 med »berörda delar» bort ha följande lydelse:

Den inledda översynen av återbetalningsreglerna bör enligt utskottets mening inriktas på mera långsiktiga förändringar och göras förutsättningslös. Den bör dock ske så snabbt att ett förslag kan föreläggas nästa års riksdag. Enligt utskottets mening är det emellertid inte lämpligt att lägga uppgiften på en departemental arbetsgrupp. Den bör i stället hänskjutas till 1968 års studiemedelsutredning, vars parlamentariska inslag därvid bör förstärkas.

dels att utskottet under W bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionerna 1973: 1162, 1973: 1729 och 1973: 1731, samtliga motioner i motsvarande del, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om översyn av återbetalningsreglerna;

beträffande studiestöd till utländska studerande

21) av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnittet av utskottets yttrande på s. 37 som börjar med »Riksdagen behandlade» och slutar med »även i denna del» bort ha följande lydelse:

Det nuvarande kravet på två års vistelse och förvärvsarbete i Sverige för erhållande av studiemedel innebär en skärpning i förhållande till de tidigare reglerna. Dessa hade av studiemedelsnämnderna vanligen tillämpats så att studiemedel i princip beviljats om utlänning vistats och förvärvsarbetat i landet ett år. I motionen 1973: 1127 framhålles att det i en tid av ökad internationalisering och friare rörlighet över gränserna framstår som omotiverat att på detta sätt försämra möjligheterna för utländska medborgare att få svenskt studiestöd. Utskottet delar motionärernas uppfattning att den tidigare tillämpade ettårsregeln är en lämplig avvägning av de intressen som här gör sig gällande.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att den nuvarande tvåårsregeln fr. o. m. den 1 juli 1973 bör ändras så, att det för erhållande av

studiestöd uppställda kravet på vistelse och förvärvsarbete i Sverige begränsas till ett år i fråga om andra utlänningar än flyktingar och därmed jämställda, vilka även i fortsättningen bör vara undantagna från tillämpningen av karenstidsregeln. Utskottet tillstyrker följaktligen motionen 1973: 1127 i denna del.

I samma motion föreslås också att hemarbete skall jämföras med annat arbete vid bedömningen av rätt till studiestöd. Delegationen för utländska studerande medger nu endast att tid som sökande ägnat åt vård av egna barn i hemmet får tillgodoräknas för erhållande av studiestöd. Utskottet biträder den i motionen framförda uppfattningen att hemarbete bör jämföras med annat förvärvsarbete vid prövning av rätt till studiestöd oberoende av om det finns barn i hemmet eller ej. Detta är enligt utskottets mening särskilt motiverat då kulturmönstret inom många invandrargrupper ofta hindrar en gift kvinna att söka sig ut på arbetsmarknaden och då arbetstillfälle inte alltid kunnat erbjudas en gift kvinna på samma ort som maken, även om hon skulle önskat arbete. Utskottet tillstyrker alltså motionen 1973: 1127 även i denna del.

dels att utskottet under X bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1127 uttalar

1. att som villkor för utlännings rätt till studiestöd för annan än flykting och övriga i propositionen 1971: 81 exemplifierade grupper skall fr. o. m. den 1 juli 1973 gälla att vederbörande skall ha vistats och förvärvsarbetat i Sverige under ett år,
2. att vid bedömningen beträffande kravet på förvärvsarbete hemarbete skall jämföras med förvärvsarbete oberoende av om barn finns i hemmet eller ej;

beträffande utredning angående studielön

22) av herr Hagberg (vpk), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 30 med »Förutvarande chefen» och slutar på s. 31 med »och 1973: 1730» bort ha följande lydelse:

Det är nödvändigt att en verklig prövning sker av införande av studielön. De utredningar som hittills arbetat med studiefinansieringsfrågorna har haft alltför begränsade direktiv. Med ett införande av studielön ökar möjligheterna för arbetarklassen att kunna åtnjuta högre utbildning. Riksdagen bör därför med bifall till motionerna 1973: 1136 och 1973: 1730 i berörda delar hos regeringen begära en utredning rörande införande av studielön, varvid särskilt beaktas studielönens betydelse för att bryta den sociala snedrekryteringen till högre utbildning.

dels att utskottet under Y bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1136 samt motionen 1973: 1730 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning angående införande av studielön;

beträffande utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen

23) av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med »Enligt direktiven» och slutar med »dessa delar» bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförs i motionen 1973: 1729 anser utskottet det otillfredsställande att vissa kategorier av arbetslösa skall utestängas från utbildningsbidrag till följd av att de anses lämpade att bedriva studiemedelsberättigade studier, medan val av annan utbildning lett till att utbildningsbidrag har utgått. Prövningen av frågan om utbildningsbidrag vid studiemedelsberättigade utbildningar bör därför inte vara bunden till krav på avslag på ansökan av studiemedel. I stället bör arbetsmarknadsmyndigheterna självständigt pröva de arbetsmarknadspolitiska skälen för utbildningsbidrag oavsett vilken form av studiestöd som utgår för övriga studerande inom den aktuella utbildningen.

dels att utskottet under Å bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1729 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t begär att bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev av den 29 september 1967 med begränsningar i rätten till utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen för studier vid studiemedelsberättigade utbildningar upphävs så att utbildningsbidrag i fortsättningen kan utgå oberoende av utbildning samt att bestämmelser intas i studiestödslagen att studiestöd icke skall kunna utgå för tid under vilken den studerande erhåller utbildningsbidrag.